

הַלֵּל אֲבִימֶלֶךְ

מתורתו, אמרותיו, וקורת חייו של
הרה"ח ר' הלל רבינוביץ ע"ה
ממשפיעי אנ"ש בירושלים וראש ישיבת 'תורת אמת'

חוברת ו

ביאורים לתניא

ביאורים ופנינים בספר התניא
מאת הרב החסיד הלל רבינוביץ ע"ה

פתח דבר

לקראת יום היארצייט השישי של סבינו הגה"ח ר' הלל רבינוביץ ע"ה, הננו מוציא לאור חלק נוסף מדברי תורתו ובו פירושים על תניא פרק ח' וט' וכן סיפורים והתוועדויות שסיפר וכתב ברשומותיו.

ים תורתו של סבינו הגה"ח ר' הלל שבא מתוך יגיעתו שנים רבות בתורת הנגלה ותורת החסידות לא פסיק פומיה מגירסא התאפיין בחיות המיוחדת שהייתה לו שהיא חיבור ענייני החסידות עם המבואר בחז"ל ובעיקר בדבריהם המובאים בגמרא.

בתורתו הענפה העמיק סבינו את המושג שהתורה היא "תורה אחת", "תורה ה' תמימה" וכי כל העניינים שבפנימיות התורה משתקפים גם בנגלה דתורה, ומאידך כל עניין בנגלה דתורה יש בו עומק וסוד לפנים מסוד ברזין דאורייתא וברזין דרזין שבתורת החסידות.

חיות מיוחדת הייתה לסבא ע"ה בביאוריו על התניא. בביאורים אלו רואים כיצד מדייק בדברי התניא קדישא, בסדר לשונו ועוד דיוקים נפלאים, וכן מוצא כל עניין המבואר בתניא ומביא לו השתקפויות בנגלה דתורה, ועל פי זה מבאר עניינים בתורה ובגמרא באופן מופלא, ומעלה משם עניינים בעבודת השם.

תקוותינו שבזכות שנהגה בתורתו ביום ההילולא שלו, הדברים יהיו לעילוי נשמתו ולעילוי נשמת רעייתו, סבתנו מרת חוה גיטל בת ר' אשר ע"ה שאפשרה לו וכו' לעמול בתורה, ויהוו הדברים זכות וחיזוק לכל יוצאי חלציו שימשיכו בדרכו דרך התורה, החסידות וההתקשרות לרבותינו הקדושים. ובזכות הפצת המעיינות החסידות נזכה להתגלות משיח צדקינו בקרוב ממש.

תוכן עניינים:

פרק ח

ב' אופנים באכילה שלא לשם שמים / הצריכותא בב' אופני קליפת נוגה /
ואפילו הוא איסור דרבנן שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה כו' / בין
ברכה לקללה / ערמומיות היצר / אלא אם כן מי שלא נהנה מעולם הזה כל
ימיו כרבינו הקדוש / רבי הוא במדרגת השבת / ועל דברים בטלים בהיתר
כגון עם הארץ שאינו יכול ללמוד / אבל לדיבורים אסורים כמו ליצנות
ולשון הרע וכיוצא בהם / רפואתו לעסוק בתורה / וכן מי שאפשר לו לעסוק
בתורה, ועוסק בדברים בטלים

פרק ט

מקום משכן נפש הבהמית שמקליפת נוגה בכל איש ישראל הוא בלב / וגם
עולה למוח שבראש לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן. / כיבוש שבעה
עממין / שבעת השמות של יצר הרע וביאורם / בירור שרש המידות דנפש
הבהמית / בירור הרע הצפון ומסותר לעתיד

פרק ח

ועוד זאת במאכלות אסורות שלכך נקראים בשם איסור מפני שאף מי שאכל מאכל איסור בלא הודע לשם שמים לעבוד ה' בכח אכילה ההיא וגם פעל ועשה כן וקרא והתפלל בכח אכילה ההיא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בתיבות התורה והתפלה כמו ההיתר מפני איסורה בידי הסטרא אחרא משלש קליפות הטמאות.

הנה בגמרא על הכתוב "אישה הפרם וה' יסלח לה" איתא: "כמה הכתוב מדבר באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסליחה".

ובהמשך לכך מביאה הגמרא ב' פירושים בקל וחומר:

א. דעת רבי עקיבא: "מה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה - המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה.

ב. כיוצא בדבר אתה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כגון חתיכה ספק של שומן ספק של חלב, אמר קרא ונשא עונו, מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה.

ויש לומר שב' עניינים אלו הם כנגד ב' העניינים המבוארים כאן בתניא:

א. אכילת היתר לשם תאוה, היינו נתכוון לעלות בידו בשם חזיר, מצד הכוונה, אבל בפועל אכל בשר טלה, ועל זה "טעון סליחה וכפרה" כדי להעלותה לקדושה, כמבואר לעיל בפרק ז'.

ב. אכילת איסור לשם שמים, היינו נתכוון לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר, שעל זה טעון סליחה וכפרה גדולה יותר, כיוון אי אפשר לו לעלות לקדושה.²

ב' אופנים באכילה שלא לשם שמים

והנה בהמשך הברייתא שם הובאה דעת איסי בן יהודה: "מה מי שנתכוון לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כגון שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן אמר קרא ונשא עונו".

והנה בתניא לעיל פרק ז' מביא שני אופנים של אכילה שלא לשם שמים: א. "ואפילו הוא צורך הגוף וקיומו וחיותו ממש אלא שכוונתו אינה לשם שמים כדי לעבוד את ה' בגופו" היא מקליפת נוגה, שאז "לא עדיפי מעשה דיבור ומחשבה אלו מנפש החיונית בעצמה . . והכל נשפע מ. . מקליפת נוגה".

ב. "אך מי שהוא בזוללי בשר וסוכאי יין למלאת תאות גופו ונפשו הבהמית שהוא בחינת יסוד המים מארבע יסודות הרעים שבא שממנו מדת התאוה הנה

2. עירובין כ"א, ב. ושם: "חויא דרבנן דלית ליה אסותא כלל" ומפרש רש"י: "חויא דרבנן לית ליה אסותא כלל, שאם נשכו נחש בשביל שעבר על דברי חכמים לא תעלה לו רפואה וימות".

על ידי זה יורד חיות הבשר והיין שבקרבנו ונכלל לפי שעה ברע גמור שבשלש קליפות הטמאות".

כלומר כאשר אוכל לצורך הגוף, הרי הקליפת נוגה נשארת במדרגתה, ואילו כאשר אוכל לשם תאוה המאכל יורד לקליפה אלא שאחר כך יכול לעלות לקדושה אם יעשה תשובה.

ואולי יש לפרש הגמרא על פי פנימיות באופן אחר: **שהמתכוון**, הכוונה לאכילה עצמה, ואילו **עלה בידו היינו** מה שפעל באכילה זו:

ולפי זה נפרש כך:

א. מיישנתכון לעלות בידו בשר חזיר, הכוונה בפנימיות שאכל מאכל איסור בפועל, ועלה בידו בשר טלה, הכוונה שאכל לשם שמים והשתמש בכוח האכילה ההיא לעבודת השם, ובכל זאת "טעון סליחה וכפרה" כי מאכל האיסור אינו יכול לעלות לקדושה, כמבואר כאן בפרק ח'.

לאחר מכן מוסיף ומחדש:

ב. מי שנתכון לעלות בידו בשר טלה – היינו שאכל מאכל היתר, ועלה בידו בשר חזיר, היינו כי אכלו שלא לשם שמים.

ובזה גופא דברי רבי עקיבא הם: "כגון חתיכה ספק של שומן ספק של חלב", דיש לומר שבפנימיות העניינים הכוונה לקליפת נוגה המעורבת

טוב ורע, כאשר אוכלה לצורך הגוף ולא לשמים (אך גם לא לשם תאוה), שאז היא נותרת במדרגת קליפת נוגה "ועלה בידו בשר חזיר כגון חתיכה ספק של שומן ספק של חלב", דיש לומר שהכוונה היא שעלה בידו קליפה כזו שהיא מעורבת מטוב (קדושה) ורע (חזיר), כי נשארת במדרגת קליפת נוגה.

ג. הדוגמה של איסי בן יהודה: "ועלה בידו בשר חזיר כגון שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן", דיש לומר שבפנימיות הכוונה שאותה החתיכה היא "של שומן, מצג האפשריות לעלות לה' כי ביסודה היא של היתר, אבל בפועל עלה בידו "של חלב" כי אכלה לשם תאוה והורידה לג' קליפות הטמאות.

ולפי זה מובן שמה שמסיים איסי "ועל דבר זה ידו הדווים". דלכאורה לפי פירוש הפשוט, הרי זה מקרה דחוק שאדם יאכל חתיכה שהיא ספק של חלב, וגם אם כן, הרי זו פשיעה ממש, ומיהם ה"דווים" הרבים שידו על כך.

אמנם לפי הפירוש הפנימי שזוהי אכילה לשם תאוה, מובן שפיר מה ש"ידו הדווים על כך", כי ענין זה שייך אצל כל אחד ואחד.

הצריכותא בב' אופני קליפת נוגה

ולפי זה מבוארים גם דברי הגמרא שם "וכל הני למה לי, דאי תנא גבי אשה התם הוא דבעי כפרה וסליחה משום דמעיקרא לאיסורא איכוון, אבל חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלהיתירא איכוין לא בעי כפרה וסליחה, ואי איתמר הני תרתי הוה אמינא הני תרתי הוא דסגי להון בכפרא וסליחה דלא איקבע איסורא, אבל שתי חתיכות אחת של חלב

ואחת של שומן דאיקבע איסורא לא סגי ליה בכפרה וסליחה, קמ"ל דלא שנא".

המקרה הא' "לאיסורא קמכיון" היינו שהאשה בפועל התכוונה לעשיית איסור ממש, ולכן צריכה כפרה.

ואילו המקרה הב' "להתירא קמכיון", כיון שהאכילה הייתה של היתר ואפילו לא הורידה לג' קליפות הטמאות כי אכלה לצורך הגוף, הוה אמינא שאין צריך לכפרה, כי אכל מאכל היתר, ועל זה החידוש שגם הוא צריך כפרה.

ואילו המקרה הג' שאכל מאכל ההיתר לשם תאוה, שאז הורידו לג' קליפות הטמאות, ממילא "איקבע איסורא", הוה אמינא ש"לא סגי ליה בסליחה וכפרה", כלומר שלא יוכל לחזור ולהעלותו לקדושה, ועל זה החידוש שכיון שהוא "היתר" ואינו אסור בידי החיצונים יכול לחזור ולהעלותו לקדושה.

ואפילו הוא איסור דרבנן שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה כו'.

קדושה עניינה חיות והסטרא אחרא עניינו היפך החיות. לפי המבואר בתניא כאן מוכן מה שהעובר על דברי סופרים חייב מיתה, כיון שהוא מנתק עצמו מהקדושה:

כדאיתא בגמרא: "דרש רבא, מאי דכתיב ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה וגו', בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שדברי תורה יש בהם עשה ולא תעשה ודברי סופרים כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה".

ויש להוסיף שלשון חז"ל הוא "פורץ גדר ישכנו נחש". ויש לומר שהרמז בזה הוא שמיתתו היא מצד הנחש שהוא עניין היצר הרע והקליפה, כיון שגם האיסורים מדברי סופרים הם מג' קליפות הטמאות, וכמבואר בתניא כאן.

ולהעיר שכשם שבנוגע לחומרת דברי סופרים מדגישים שהם חמורים "יותר מדברי תורה", עד"ז הוא גם בצד המעלה והחביבות, כמאמר חז"ל: "מאי כי טובים דודיך מייך, כי אתא רבי דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני קב"ה, רבונו של עולם, ערבים עלי דברי דודיך (דברי סופרים, רש"י) יותר מיינה של תורה (מעיקר תורה שבכתב, רש"י)".

ולכן גם היצר הרע וכח המתאוה לדברים האסורים הוא שד משדין נוכראין שהוא יצר הרע של אומות עו"ג שנפשותיהם משלש קליפות הטמאות מה שאין כן היצר הרע וכח המתאוה לדברים המותרים למלאת תאותו הוא שד משדין יהודאין לפי שיכול לחזור לקדושה כדלעיל.

ומבואר בזה בכמה מקומות שע"י הכח המתאוה לדברים המותרים וההשקעה בזה אח"כ בא לידי עבירה כפשוטה.³

ויש לקשר זה עם מרז"ל "כך אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לך עבוד עבודה זרה והולך ועובד, אמר רבי אבין מאי קראה לא יהיה כך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר, איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע". והמוכן מכך הוא, שגם בתחילה כשאומר לו "עשה כך", אף שזהו דבר המותר הרי זהו גם מהיצר הרע.

3. ע"ז כ"ז.

4. ע"ז לה.

5. ראה ד"ה באתי לגני תשי"ד ובכ"מ.

ויש לומר שחשיב כאן ג' בחינות ביצר הרע:

א. "היום אומר לו עשה כך", והיינו העסק בדברים המותרים שהם צורך הגוף, רק שכוונתו אינו לשם שמים.

ב. "ולמחר אומר לו עשה כך", אף שאינו צריך לאותו דבר בפרק זמן כה קצר, היצר מפתה אותו לעשות זאת לשם תאוה ונהי' מ"זוללי וסובאי יין למלאת תאות גופו ונפשו הבהמית".

ג. "עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה והולך ועובד", שהיצר הרע מביאו לעשיית איסור.

בין ברכה לקללה

לפי זה יש לפרש את דברי הכתוב "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעון וגו' והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם".

וצריך להבין:

א. גבי הברכה אומר "אשר תשמעו" ואילו גבי הקללה אומר "אם לא תשמעו" והיה צריך לומר "והקללה אשר לא תשמעו".

ב. אומרו "וסרתם מן הדרך" והיה צריך לומר "אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום", הרי מובן שבכך סרים מדרך ה', ומה מוסיף הכתוב ב"וסרתם מן הדרך".

ג. "ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם". הרי האיסור לעבוד עבודה זרה הוא בין אם מכירו ובין אם אינו מכירו, ומדוע מדגיש הכתוב "אשר לא ידעתם" דווקא.

ערמומיות היצר

ולפי הנ"ל יש לבאר, שבכך הכתוב מבאר את אופן השפעת היצר הרע בערמומיות. שכן אינו בא לאדם ואומר לו "אשר לא תשמעו" בוודאות, או "לך עבוד עבודה זרה", אלא בתחילה מכניס לו ספיקות בענייני עבודת השם, "אם לא תשמעו", וכך פועל עליו שגם דברים המותרים שיכול לעשותם לשם מצוה, יעשה אותם שלא לשם שמים.

וכתוצאה מזה נעשה "וסרתם מן הדרך", היא דרך הישר שעלי' כתוב "כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בה", והוא נעשה משוקע בתאוות היתר. ואח"כ יורד מדחי אל דחי עד שאומר לו ללכת אחרי אלהים אחרים, עשיית איסור כפשוטו.

וזהו מה שמוסיף הכתוב "ללכת אחרי... אשר לא ידעתם". כי האדם מלכתחילה לא ידע ולא חשב על עשיית עבודה זרה, רק היצר הרע בערמומיותו הורידו מדחי אל דחי, עד שהביאו לידי עשיית איסור, שמלכתחילה כבר לא התכוון לו.

אלא אם כן מי שלא נהנה מעולם הזה כל ימיו כרבינו הקדוש.

"בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהנתי

אפילו באצבע קטנה, יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחתך, יצתה בת קול ואמרה יבא שלום ינוחו על משכבותם".

והנה מצינו ב' פירושים בכך שרבי לא נהנה מעולם הזה: רש"י: מפרש: ולא נהניתי, בעולם הזה אפילו לפי טורח שיגעתי באצבע קטנה שלי". משמע שכן נהנה אבל לא לפי ערך הטורח.

ואילו בתוספות: "לא נהניתי אפילו באצבע קטנה, דאמרינן במדרש עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו ומייתי האי עובדא דרבי". משמע מדברי התוספות שלא נכנסו מעדנים לגופו של רבי כלל.⁹

ב' אופנים בהנהגתו של רבי

ויש לבאר זה על פי המבואר בחסידות בעניין הנדרים, שמצד אחד אומרים ש"נדרים סיג לפרישות" ומאיזך הנודר נקרא חוטא בכ"מ.

ומבואר על זה שמה שהנדרים סייג לפרישות הוא בתחילת העבודה כאשר יש לאדם חשש שאם לא יפרוש הגשמיות עלולה להורידו למטה. משא"כ לאחר התעלותו שהוא יכול לברר הגשמיות ולעלותה לקדושה, הרי אדרבה, אסור לו לפרוש מהגשמיות, וזהו ענין שהחכם מתיר את הנדר, לפי שהוא מעלה את הנודר לבחינת החכמה שמצידה אינו צריך לפרוש ועיי"ש.¹⁰

9. ועד"ז כתבו בתוד"ה צנון וחזרת- (שלא פסקו משלוחנו של רבי) לא בימות הגשמים וכו' (ע"ז י"א): "ואע"ג דאמרינן שרבי לא נהנה מן העולם אפילו באצבע קטנה, מכל מקום אוכלי שולחנו היו רבים". כלומר שאוכלי שולחנו אכלו מזה, אבל רבי עצמו לא נהנה.

10. מאמר שבת מברכים מנחם אב פרשת מטות תשי"ד.

והדוגמה לכך היא אכילת שבת, דאף שמצווה לענגה באכילה ושתייה, ואכילה זו אינה מורידה את האדם, כי בשבת העולמות בהתעלות ולכן גם הגשמי עצמו נהפך לקדושה.

ועד"ז י"ל בנדו"ד בענין ההנאה של רבנו הקדוש מהעולם. שיש בזה ב' אופנים:

בדרגה הפשוטה יותר, אכן הפירוש כפשוטו שרבי לא הכניס המעדנים לתוך גופו. כי הכנסת המעדנים מהווה ירידה. כפירוש התוספות.

אמנם הפירוש הפנימי יותר, שרבי היה במדרגה גבוהה כזו שלמעלה מהגשמיות כלל, עד שגם אכילתו הגשמית הייתה לשם מעלה ולא לשם הנאה גופנית. ולכן אף שעלו על שולחנו מעדנים כפשוטו, הנה לא נהנה מעולם הזה כלל, וזהו פירוש רש"י¹¹.

רבי הוא במדרגת השבת

ויש לקשר זה למה ש"תלמיד חכם איקרי שבת", כיון שכל השבוע. אצלו הוא בדרגת קדושה כמו בשבת, וע"ד הנ"ל בפירוש ה"חכם עוקר את הנדר" שמצד דרגת החכמה נעשה אתהפכא חשוכא של הגשמי לנהורא.

11. ויש לקשר זה למחלוקת אחרת בין רש"י והתוספות גם בהנהגת הצדיקים גבי יעקב נאמר (בראשית כ"ח י"א): "ויקח מאבני המקום... ויקח את האבן אשר שם מראשותיו. ופירש רש"י (חולין צ"א, ב וכן בפירוש רש"י על התורה): נבלעו באחד נעשו אבן אחת". ובתוספות (חולין שם): "כתיב ויקח את האבן, לפי פשוטו יש לפרש שלקח אבן אחת מאבני המקום". ומבואר בחסידות שאבני המקום לשון רבים הוא פירוד העולם ולפי זה כוונת רש"י היא שיעקב לקח הפרוד של העולם והפכו לאחדות, אבן אחת. ואילו לפי התוספות ההדגשה היא הפרישות שיעקב לקח רק אבן אחת, אבן דקדושה, ולא נהנה מאבני המקום לשון רבים המורים על עולם הפירוד.

לפי זה יש לכאר את דברי הגמרא "בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו אמר להם הזהרו בכבוד אמכם, נר יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה" ומפרשת הגמרא הטעם לזה שרבי היה בא בכל ליל שבת לביתו גם לאחר פטירתו.

ויש לומר הטעם לזה כי כיון שדרגתו של רבי הייתה מדרגת השבת כל השבוע, לכן בשבת דווקא התגלה עניינו של רבי והוא בא לביתו כמקודם, ושולחנו היה ערוך. כיון שגם בחייו הייתה אכילתו שלא לשם הנאה גשמית אלא עניין רוחני וזה שייך גם לאחר פטירתו.

ועל דברים בטלים בהיתר כגון עם הארץ שאינו יכול ללמוד צריך לטהר נפשו מטומאה זו דקליפה זו על ידי גלגולה בכף הקלע כמ"ש בזהר פרשת בשלח דף נ"ט.

במאמרו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מבאר מהי הטומאה הנעשית על ידי דברים בטלים שאין בהם תאוה: ¹³

"העולם חושבים דכאשר הוא מדבר דברים בטלים וליצנות בלי חמדה ותשוקה אין זה מניעה לנפש האלקית, דבשלמא עניני תאוה הנה להיות שעל ידי התאות הוא פועל תוספת חיות בנפש הבהמית, הנה הגדלת הנפש הבהמית הוא העלם והסתר ביותר על הנפש האלקית, אבל כאשר הוא מדבר דברים בטלים וליצנות בלי תאוה, אין זה מוסיף חיות בנפש

12. כתובות ק"ג.

13. מאמר שבת פרשת ראה מברכים החודש אלול ד"ה אני לדודי תשי"ד

הבהמית הרי לכאורה אין זה מניעה לנפש האלקית, אבל כאמת הם קוצים שהנפש האלקית מסובך בהם ואינו יכול לעלות בעליותיו".

ומבאר שם שזהו כדוגמת הקוצים "שאין בהם תאוה וחמדה כי אם שיונקים את לחלוחית האדמה ועל ידי זה הם מקלקלים את אילנות השדה וכרם" וכמו כן הוא בכנסת ישראל שהם כרמו של הקב"ה שאפשר להיות בהם קוצים, "והוא ענין הדברים בטלים וליצנות שאין בהם שום חמדה ותשוקה אבל הם קוצים המונעים שהנפש הבהמית לא ירגיש ענין אלקי וגם לא יבין".

ומבאר שם שם שזהו ענין "פסוקי דזמרה" שהוא סיפור גדולתו יתברך בענין הבריאה יש מאין, שאף שענין זה אינו מובן ומושג בנברים הרי זה פועל התפעלות בנפש שזוהי ה"חקיקה מבחוץ" המועילה "לזמר עריצים", לחתוך את הקוצים המונעים את הנפש מלקלוט הבנה אלוקית.

והיינו שכנגד הדברים בטלים שהם נאמרים בהתפעלות אך ללא ענין של תענוג והבנה, הרי התיקון לזה הוא ההתפעלות דקדושה שלמעלה מהבנה, והיא פועלת את הסרת טומאת הדברים בטלים.

אבל לדיבורים אסורים כמו ליצנות ולשון הרע וכיוצא בהם שהן משלש קליפות הטמאות לגמרי אין כף הקלע לבדו מועיל לטהר ולהעביר טומאתו מהנפש רק צריכה לירד לגיהנם.

הרי שטומאת ליצנות ולשון הרע היא מתאחדת בנפש וצריכה מירוק בגיהנם.

כדאיתא בגמרא "כל המספר לשון הרע אומר הקב"ה לשר של גיהנם אני עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה נדוננו שנאמר חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים וכו'".

ועוד אמרו חז"ל שם: "כל המספר לשון הרע מגדיל עונות עד לשמים, שנאמר שתו בשמים פיהם ולשונם תיהלך בארץ".
הרי שהמספר לשון הרע יורד לגהנם.

ויש לומר שזהו גם מה דאיתא בגמרא! "ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כת ליצים וכת חניפים וכת שקרים וכת מספרי לשון הרע".
הרי שעל ידי דיבורים אלו מושקעת הנפש בג' קליפות הטמאות ואינו ראוי לקבל פני שכינה, דהיינו להיות כלי ראוי לקליטת אור השכינה, גם למעלה. רק הנפש צריכה מרוק בגיהנם.

רפואתו לעסוק בתורה

והנה בתניא כאן מסמיך הדיבורים אסורים והליצנות למה שכתוב לאחר מכן שאינו עוסק בתורה. ויש לומר שבכך רומז שהתקנה לדבורים אלו היא העסק בתורה.

כפי שמפרש בדעת זקנים על הכתובי "זאת תהיה תורה המצורע":
"מכאן סמכו רז"ל לומר דעל לשון הרע נגעים באים, המצורע קרי ביה המוציא שם רע וכו', ועוד כתיב מות וחיים ביד לשון מות אם ספר לשון הרע, והחיים אם עסק בתורה, והתורה הוא רפואתו של לשון הרע שנאמר מרפא לשון עץ חיים, שעל ידי שהוא עוסק בתורה הוא נמנע מלשון הרע".

14. ערכין טו ע"ב.

15. סוטה מ"ב.

16. מצורע י"ב ב.

והנה גם בטומאות אלו אנו רואים את ערמומיות היצר שמושך את האדם ומורידו מן הדרך, כפי שנתבאר לעיל בפירוש מאמר חז"ל "היום אומר לו עשה כך וכו'".

כדברי חז"ל¹⁷ על הפסוק "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב ליצים לא ישב"¹⁸: "לומר לך שאם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישב ואם ישב סופו ללון ואם לין עליו הכתוב אומר אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תישא". כלומר שבתחילה האדם רק עובר ליד ולאחר מכן מתעכב עד שהופך בעצמו ללץ. ויחד עם זה ממשיך הכתוב "כי אם בתורת ה' חפצו" שזוהי הרפואה לליצנות ולשון הרע, כנזכר לעיל.

הבא ליטהר מסייעין בידו

ויתירה מזו אמרו חז"ל כי למרות המשיכה הגדולה שיש לטומאות אלו מדחי לדחי, הרי שהבא ללמוד תורה ולנתק עצמו מהם, מסייעים בידו מן השמים. כדברי ריש לקיש¹⁹: "מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן? בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו.

הרי שלצד גודל הירידה שבדיבורים אסורים אלו, ברא לנו הקב"ה את הרפואה שהוא עסק התורה ולא זו בלבד אלא שמסייע בידינו לטהר מטומאות אלו ולדבק בקדושתו יתברך.

וכן מי שאפשר לו לעסוק בתורה ועוסק בדברים בטלים

בסדר הדברים בתניא כאן יש לדייק: תחילה בענייני אכילה (האסורים והמותרים) – מעשה, אח"כ מבאר בענייני דיבורים (אסורים

17. תהלים א' א'.

18. ע"ז מ'.

19. יומא ל"ח :

ומותרים) – דיבור, ואח"כ בענין העסק בדברים בטלים תמורת עסק בחכמתו ורצונו של הקב"ה, ועד"ז בעסק בחכמת האומות – מחשבה.

אין כף הקלע לבדו מועיל לנפשו למרקה ולזככה רק עונשים חמורים שמענישים על ביטול תורה בפרטות מלבד עונש הכללי לכל ביטול מצות עשה מתמת עצלות בגיהנם של שלג כמבואר במקום אחר.

בענין זה שבנוגע לביטול תורה יש עונשים חמורים איתא בגמרא:²⁰ "כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו שנאמר נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו".

ועוד שם: "אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, שנאמר נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה', פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו".

ויתירה מזה גם כאשר לומד תורה אך מתעצל לברר עומקה של הלכה הרי זה נחשב לפשע ועוון, כדאיתא בגמרא? רבי יהודה ברבי אלעאי, מאי דכתיב הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזדונות. והיינו דתנן רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון". ומפרש רש"י שם: "אני קורא פשע שהיה להם לתת לב בטעמי משנתם שיבררו להם על העיקר ולא יורו הלכה מתוך משנה שאינה עיקר".

20. ברכות ה'.

21. ב"ב ל"ג:

פרק ט

והנה מקום משכן נפש הבהמית שמקליפת נוגה בכל איש ישראל הוא בלב בחלל שמאלי שהוא מלא דם וכתוב הדם הוא הנפש ולכן כל התאות והתפארות וכעס ודומיהן הן בלב ומהלב הן מתפשטות בכל הגוף וגם עולה למוח שבראש לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן.

בניגוד לנפש האלוקית שתחילתה במוח ומשם יורד אל הלב ואל המעשה, הנפש הבהמית תחילתה בלב ומשם עולה למוח.

לפי זה מובן לשונו הזהב לעיל בפרק ג' שמבאר את הכוחות דנפש האלוקית מקדים "וכך נפש האדם שנחלקת לשתיים שכל ומידות, השכל כולל חב"ד והמידות וכו'" ולאחר מכן מאריך לבאר את ג' הכוחות חב"ד, ומסיים שהדעת כולל חו"ג שהן אהבה וענפיה ויראה וענפיה. ואינו מאריך כלל לבאר המידות אלא בעיקר את המוחין.

ואילו בפרק ו' כאשר מתאר את הנפש הבהמית: "כך הנפש דסטרא אחרא מקליפות נוגה המלובשת בדם האדם כלולה מעשר כתרין דמסאבותא שהן **שבע מדות** הרעות הבאות מארבע יסודות רעים הנ"ל **ושכל המולידין** הנחלק לשלש שהן חכמה בינה ודעת מקור המדות כי המדות הן לפי ערך השכל". היינו שמקדים המידות דווקא.

הדבר מובן לפי המבואר כאן שבנפש האלוקית העיקר הוא המוחין ומשם מתפשט למידות ואילו בנפש הבהמית העיקר הן המידות ומשם עולה למוח.

ידוע שהסדר של נפש האלוקית 'מח לב כבד' הוא ראשי תיבות 'מלך', היינו שמהמח יורד אל הלב ומהלב למעשה (כבד המנקה את הדם). ואילו הסדר דנפש הבהמית הוא 'כבד, לב, מח' היינו שעולה מהמעשה, היינו מתאוות שבאות מבחוץ אל הלב, ומשם אל המוח להרהר בהן, וזהו ראשי תיבות 'כלם', מלשון כלום שאין בהן ממש.

ויש לומר שהדבר מרומז בעבודתו של בלעם, שרצה לקלל את ישראל ולהשליט בהם את הנפש הבהמית. וכידוע שבלעם הרשע כיוון לרגע בו הקב"ה כועס כביכול. ואיתא בתוספות שבשעת רגע זה יכול היה לומר "כלם". דהכליה של בלעם היינו השלטת הנפש הבהמית על ישראל, נרמזת במילה 'כלם', כבד לב מוח, הסדר והפעולה דנפש הבהמית.

מקום משכן נפש הבהמית שמקליפת נוגה בכל איש ישראל הוא בלב . . . וגם עולה למוח שבראש לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן.

כיבוש שבעה עממין

הנה אמרו רז"ל "שבעה שמות יש לו להיצר הרע וכו'". דיש לומר ששבעה שמות אלו הן כנגד ז' המידות. דנפש הבהמית עיקרו הן המידות שבלב כמבואר בתניא כאן.

וזה דאיתא בריש פירוש רש"י על התורה: "אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו עכו"ם לישראל ליסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה אומות, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נתנה להם ונתנה לנו".

היינו שמקדים בחינת סור מרע, לכבוש ארצות שבעה אומות, המרמז על ניצוח וכיבוש הנפש הבהמית שיש בה ז' מידות רעות, שבע שמות. ולאחר מכן עשה טוב, קיום המצוות שנצטוו בהן ישראל. שזהו הסדר³ שקבעה תורה "סור מרע ועשה טוב".

שבעת השמות של יצר הרע וביאורם

ואידי דאתינן להכי יש לבאר בדרך אפשר שייכות ז' שמות היצר הרע לז' המידות:

דבגמרא שם איתא: דרש רבי עווירא ואיתימא רבי יהושע בן לוי שבעה שמות יש לו להיצר הרע (א) הקב"ה קראו רע, שנאמר: כי יצר לב האדם רע מנעוריו. (ב) משה קראו ערל, שנאמר: ומלתם את ערלת לבבכם, (ג) דוד קראו טמא, שנאמר: לב טהור ברא לי אלקים מכלל דאיכא טמא. (ד) שלמה קראו שונא, שנאמר: אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך, אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך (ה) ישעיה קראו מכשול, שנאמר: סולו סולן פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי. (ו) יחזקאל קראו אבן, שנאמר: והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. (ז) יואל קראו צפוני, שנאמר: ואת הצפוני ארחיק מעליכם".

ויש לומר דשמות אלו הן מן הסוף אל ההתחלה, לפי סדר הופעת שלבי יצר הרע בליבו של אדם.

(א) "הקב"ה קראו רע, שנאמר: כי יצר לב האדם רע מנעוריו". זהו הרע בפועל של היצר הרע. כדאיתא: "מאימתי יצר הרע שולט באדם . . .

משעת יציאה. שנאמר לפתח חטאת רובץ". כידוע שפתח הוא מידת המלכות. וזהו הרע בפועל ממש, כידוע שעשייה בפועל הוא עניינה של ספירת המלכות. ולזה אין תקנה כי אם לא לבצע הרע בפועל. שזהו³ השלב הראשון בו מחנכים הילד שלא לעשות הרע בפועל ממש.

(ב) משה קראו ערל, שנאמר: ומלתם את ערלת לבבכם. זהו ספירת היסוד שהוא ענין ההתקשרות ברע, והתיקון לזה הוא בברית המילה, אז נכנסת באדם הנפש הקדושה. וזהו מה שנאמר במשה ותרא אותו כי טוב הוא כשנולד נתמלא הבית כולו אורה, שנולד מהול. כי על ידי התורה נמשך הטוב בישראל ונעשית ההתקשרות שלהם בקדושה.

וזהו מה שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם, שאין הערלה קרויה אלא לשם עובדי כוכבים, שנאמר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב". שזהו השלב השני בו מלמדים התינוק לעסוק בתורה. כך משעת ברית המילה עד לשלב בר המצוה בו הוא גמר כניסת נפש זו הקדושה.

(ג) דוד קראו טמא, שנאמר: לב טהור ברא לי אלקים מכלל דאיכא טמא. זהו ההתבטלות שהיצר הרע מבטל את האדם אל הרע עד שהופכו כאסקופה הנדרסת לעניני רע. והתיקון לזה הוא על ידי הוד דקדושה ההודאה וההתבטלות דתשובה. גם כאשר חטא ופגם בדרך התורה, על ידי ההודאה וההתבטלות לקדושה מהפכים הטומאה לטהרה. וזהו על ידי דוד שחידש את ענין התשובה.

(ד) שלמה קראו שונא, שנאמר: אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך, אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך. "שונא" אינו רק טמא שטמא בעצמו אלא רוצה להזיק לשונאו וכך היא מידת הנצח שבנפש הבהמית שרוצה לנצח את הנפש האלוקית על ידי שמכניסה לו רעב וצימאון לענייני עולם הזה.

והתיקון לזה הוא על ידי מידת הנצח דקדושה. דלא רק שהאדם עושה תשובה ומחזיר את הנפש האלוקית לה', אלא גם אויביו ישלים עמו, שמנצח את היצר על ידי שמאכיל שונאו לחם ומשקה אותו מים דהיינו על ידי לימוד התורה ואהבת ה' מהפך גם הנפש הבהמית לקדושה. עניין זה היה בימי שלמה, ששלום היה בימיו ומלכת שווא באה והביאה מתנות, דהיינו שלימות הבירור של אומות העולם ויצר הרע.

אמנם כל זה הוא השלימות דזמן הזה שלאחריה היה החורבן.

בירור שרש המידות דנפש הבהמית

והנה שלשה שמות האחרונים של יצר הרע אמרום הנביאים ביחס לביטול היצר הרע לעתיד לבוא. ויש לומר שהן מסמלים הדרגות הגבוהות דיצר הרע, דהיינו מקור המידות הרעות תפארת, גבורה וחסד (בסדר מלמטה למעלה) [ולמעלה יותר: מקור המידות כפי שהן כלולות בשכל, דעת בינה וכחמה. כמבואר בתניא כאן שהמידות דיצר הרע עולות גם אל השכל שאלו הן המידות הכלולות בשכל].

(ה) ישעיה קראו מכשול, שנאמר: סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי. כנגד התפארת שהיא קשורה לדרך כדאיתא: "איזו היא דרך שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". [ולמעלה יותר בחינת הדעת שהיא מקור כל המידות הרעות].

(ו) יחזקאל קראו אבן, שנאמר: והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. בחינת הגבורה, שיש לה "לב אבן", להפכה לקדושה "לב בשר" [ולמעלה יותר: הבינה שהיא מקור כל המידות. לב האבן היינו בינה דקליפה המולידה מידות רעות וקשות, ואילו "לב בשר" הוא הפיכתה לבינה דקדושה להוליד מידות טובות שבטבע כל איש ישראל].

(ז) יואל קראו צפוני, שנאמר: ואת הצפוני ארחיק מעליכם". בחינת החסד ואהבה הצפונה ומסותרת, להפך האהבה דקליפה, לאהבה דקדושה

[ולמעלה יותר החכמה דקליפה, שהחכמה היא צפונה ונסתרת והיא מקור כל עשר הכוחות].

בירור הרע הצפון ומסותר לעתיד

וזהו מה שממשיכה הגמרא שם "תנו רבנן, ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם, והדחתיו אל ארץ ציה ושממה, למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן, את פניו אל הים הקדמוני, שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו, וסופו אל הים האחרון שנתן עיניו במקדש שני והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו, ועלה באשו ותעל צחנתו, שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל כי הגדיל לעשות, אמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולם".

דלכאורה כיצד יתכן הדבר שהצפוני נמצא בישראל יותר מבאומות ובתלמידי חכמים יותר מכולם? הלא איפכא מסתברא, התלמידי חכמים מבטלים את הרע ומתגברים עליו!

ולפי"ז מובן דג' השמות האחרונים של הרע, מכשול', 'אבן' וצפוני' אינו הרע בפועל ממש אלא מקור הרע, כפי שהוא בדקות, במקור המידות או במידות הכלולות בשכל. ובמיוחד הדרגה האחרונה 'צפוני', דהיינו היצר הרע כפי שהוא צפון ומסותר במקורו. וזה הוא דווקא בעיקר בתלמידי חכמים. דבאומות העולם הרע הוא בדרגות הנמוכות והגסות שלו, רע בפועל ממש והתקשרות אל הרע, מה שאין כן בישראל ובתלמידי חכמים שביטלו את הרע הגלוי נותר בליבם רק רע צפון ונסתר.

וזהו מה שמפרט שם "שנתן עיניו במקדש שנתן עיניו במקדש ראשון והרג תלמידי חכמים שבו. . . במקדש שני והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו". דהנה לפי מה שהוזכר לעיל עניינו של בית המקדש הוא ניצחון הרע, עד שבימי שלמה התבררו ניצוצי הרע מרחוק, כמלכת שבא, שזה על ידי דרגת התורה כפי שהיא בבית המקדש המבררת את הרע. ולכאורה כיצד

יתכן שתלמידי חכמים הנמצאים בבית המקדש יהרגו על ידי היצר הרע? אלא מבואר בחסידות דזה שמלכת שבא הגיעה אל שלמה והביאה עמה מתנות זהו בחינת הרע שיש בו קצת ניצוץ אור ולכן מרגיש את הטוב ומתקרב אליו ואילו ניצוצות שנחשך אורן לגמרי יתבררו רק לעתיד לבוא.

הביטוי ל'צפוני' שהוא רע הצפון הוא בשנאת חינם, שבעוונה נחרב בית שני. דהנה שנאת חינם, היינו שנאה שבאה מצד הרע אך היא בחינם, היינו שאינו מבין מדוע שונא, ואף מתרץ זאת בתירוצים של קדושה, דהיצר מסתתר וצפון בלבוש דקדושה. ובדרך הצחות יש לומר שזהו דאיתא בגמרא "שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו". שהגרוע ביותר הוא כאשר השטן מראה לאדם כאילו מתכוון "לשם שמים", אך באמת הוא רע הצפון ונעלם. ולכן גם בית המקדש שבנה שלמה ש"שלום היה בימיו" ונגמר הברור של הרע הגלוי, וכן בית שני נחרבו, שכן הרע הנעלם לא התברר עדיין והשנאת חינם התפרצה בין תלמידי חכמים, ורק בגאולה השלימה יתברר ואז יבואו לאחדות אמיתית, אהבת חינם.

ויש לומר שזהו ע"ד המבנאר כאן בענין המידות דנפש הבהמית העולות למוח. היינו המידות שבמוחין, מקור המידות הרעות, וזה יתברר לעתיד לבוא.

תולדות הלל

תולדות ופרקי חיים מקורותיו ופועלו של
הרה"ח ר' הלל רבינוביץ ע"ה
ובו שלל סיפורי חסידים, דמויות חסידיות והתוועדויות.

תוכן עניינים:

פרק שמיני: סיפורי חסידים

אור וחושך / במעזריטש לומדים להתפלל / 'פנימי' ו'מקיף' / מדרגתו של רלוי"צ מברדיטשוב / אדמו"ר הזקן והאריז"ל / אורח נסתר / נס בבית דין של מעלה / אדמו"ר הזקן מציל את חסידו / ביקור אצל הצמח צדק / חסיד מסור בגופו ובממונו / המטבע שהציל / תקנת המשקה של ה'צמח צדק' / גאונות שהצילה / מעלת התמימים / לדבר בשפה של נפש הבהמית / ה'ביטוש' שלפני גן עדן / נעימת התפילה החב"דית / החסיד היינן / לימוד 'חסידות' עם גדולי ירושלים / איך מחברים עליון ותחתון?

פרק תשעי: התוועדות חסידים

התעמקותו של ר' אלתר / לפרסם את התניא ברחובות / חסידות מעורר את הנשמה / תניא הוא ראייה באלקות / שינה בביתו של אדמו"ר הרש"ב / התוועדות פנימית בהיחבא / כשהעז מסתכלת על השמש / 'חסיד' לא נוצר משאלות / שלוחים תחת אש / הלכה שהצילה / שווי אמיתי של חיי יהודי / בין 'רב' ל'משפיע' / הצלת בית הכנסת 'צמח צדק' / קשוט עצמך / גילוי ה'יחידה' / הכנה להתוועדות / הררים התלויים בשערה / הקפות של 'ירושלמים' ו'חוצניקים' / מה עושים כש'עסן' זיך ניט'? / התוועדות מחתרתית / ה'אתכפיא' של ר' אלתר

פרק שמיני:

סיפורי חסידים

כ"ק המגיד ממעזריטש

אור וחושך

סיפר לי ר' יצחק ליפשיץ ששמע מחסידים שהוואלפער (הרה"צ ב' חיים אב"ד וואלפע-שהיה מגדולי תלמידי המגיד) התארח פעם בעיירה ווילנא, שם היה המנהג בבית הכנסת הגדול להדליק לכבוד שבת שבע מאות ושתים נרות, כמנין הגימטריא של 'שבת'. כשראה זאת הוואלפער התבטא פה מדליקים כל כך הרבה נרות ועדיין כל כך חשוך, אך אצל מורי ורבי המגיד מדליקים בשולחנו אך ורק שתי נרות אך יש שם כל כך הרבה אור.

במעזריטש לומדים להתפלל

שמעתי בצעירותי מפי חסידים שאצל המגיד היו מתפללים התלמידים לאורך כל היום ופעמים שהתפללו ממש מהבוקר עד הערב.

'פנימי' ו'מקיף'

אדמו"ר הזקן אמר פעם שהתפלא כיצד המגיד נכנס לסוכה. והרי סוכה היא בחינת 'מקיף' והמגיד הינו 'פנימי'. ואמר שהלך במיוחד בחג הסוכות לראות

כיצד המגיד יושב בסוכה, וראה שהסכך של הסוכה הינו מענן הקטורת של עבודת יום הכיפורים, ואז נתיישב אצלו השאלה.

כ"ק אדמו"ר הזקן

מדרגתו של רלוי"צ מברדיטשוב

שמעתי מר' הלל שלעזינגר ששמע מאביו ר' שמעון, ששמע מהרה"ח רבי שמעון מנשה חייקין, רבה של חברון, שבצעירותו ראה את אדמו"ר הזקן ואף זכה שיניח לו את התפילין בפעם הראשונה. וסיפר ששמע מהחסיד הנודע רבי שמואל מונקעס, שבחתונה הגדולה בז'לאבין, אז חיתן אדמו"ר הזקן את נכדו עם נכדתו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב, היו קבוצת חסידים שדיברו במעלתו של רבי לוי יצחק, ותוך כדי דבריהם נכנס אדמו"ר הזקן ושאל אותם אודות מה משוחחים. ענו החסידים שמדברים אודות גדולתו וקדושתו של רבי לוי יצחק, אמר להם אדמו"ר הזקן שמדרגתו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב הינה בבחינת "ותחסרהו מעט מאלוקים".

באותה חתונה ראו את הנהגתו של רבי לוי יצחק, שהיה מתפלל באריכות גדולה, עד שפעמים נמשכה תפילת הבוקר שלו לאחר צאת הכוכבים, שאלו החסידים את אדמו"ר הזקן כיצד לנהוג כאשר שומעים את תפילתו, ואמר להם אדמו"ר הזקן לא לענות אמן על תפילה של יום בשעת לילה.

1. ראה ד"ה בסוכות תשבו תשמ"א וראה גם עט"ר שער יוהכ"פ פ"ב (כח, א). שם לו, סע"א ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' א'קלד. שם ע' א'קמ. אוה"ת סוכות ע' א'תשכב ואילך. המשך וככה תרל"ז פ"ד (ע' קלז). ד"ה והוא כחתן תרנ"ז פי"א ואילך (סה"מ תרנ"ז ע' קסב ואילך). ועוד.

אדמו"ר הזקן והאריז"ל

המשפיע הרה"ח ר' ניסן הורביץ היה מוסר שיעור יומי בתניא ובחסידות בכולל שבישיבת 'צמח צדק' שעל ידי כולל חב"ד בירושלים. ר' ניסן היה המשפיע לאברכים שם, וזכיתי גם ללמוד אצלו, שיעוריו היו מתובלים בסיפורי חסידים. להלן שני סיפורים לא ידועים ששמעתי ממנו אודות כ"ק אדמו"ר הזקן:

המשפיע הרה"ח ר' ניסן הורביץ

פעם שאל אדמו"ר האמצעי את אביו כ"ק אדמו"ר הזקן, מה הטעם שמתייחס באופן כל כך מיוחד להאריז"ל, ועד שכל נוסח התפילה הוא דווקא על פי נוסח האר"י ז"ל. ענהו אדמו"ר הזקן היות וזכיתי לראות את האריז"ל בהקיץ. החל אדמו"ר האמצעי לשאול את אביו היכן ראה את האריז"ל באיזה זמן וכיצד היה נראה וכו' אך אדמו"ר הזקן שתק ולא ענה לו.

אדמו"ר האמצעי השתוקק לדעת את פרטי המעשה, ובהזדמנויות שונות ניסה לשאול את אביו, איך ומתי היה המעשה, אך אדמו"ר הזקן בכל פעם התחמק מכך בדרכים שונות ולא סיפר לו.

פעם אחת כעבור כמה שנים, ביקש אדמו"ר הזקן מבנו אדמו"ר האמצעי לסדר עבורו משהו, הרגיש אדמו"ר האמצעי שזוהי הזדמנות טובה ואמר לאביו כ"ק אדמו"ר הזקן שבאם יענה לו על שאלתו בענין ראיית האריז"ל

הרי שיסדר לו את בקשתו, ואכן הבטיח לו אדמו"ר הזקן שיספר לו לאחר שיסדר לו את מבוקשו.

אורה נסתר

לאחר שביצע את בקשתו של אדמו"ר הזקן, סיפר לו את המעשה הבא:

פעם ישבו כל החבריא קדישא תלמידי המגיד ממעזריטש בשולחנו הקדוש של המגיד, והמגיד ביקש מהתלמידים שישרו כמה ניגונים כהכנה לאמירת דברי תורה שיאמר להם, אדמו"ר הזקן שהיה מצעירי התלמידים, ישב בקצה השולחן והמגיד ישב בראש השולחן על ספסל גדול שיכלו לשבת בו אנשים נוספים משני צדדיו אך כמובן שאף אחד מהתלמידים לא העז לשבת שם יחד עם המגיד.

לאחר שניגנו כמה ניגונים נהיה שקט, התלמידים המתינו שהמגיד יפתח בדברי תורה, ולפתע נפתחה הדלת ונכנס אדם צעיר בעל צורה והדרת פנים, ניגש לראש השולחן והתיישב על יד הרב המגיד. לאחר שהתיישב החל המגיד לומר דברי תורה לפני החבריא קדישא, ובכל אותו הזמן הביט האורה בפניו של המגיד והקשיב בקשב רב לדברי התורה היוצאים מפיו של המגיד וכאשר סיים המגיד את דברי התורה, קם הלה בפנים מאירות ויצא מהחדר, על פניו היה ניכר שמסכים עם דברי תורתו של הרב המגיד.

החלו התלמידים לנגן עד שהמגיד גמר את שולחנו הטהור ויצא. לאחר צאתו שאל אדמו"ר הזקן את חבריו תלמידי המגיד אם מישהו מהם מכיר את אותו אדם, והם ענו לו בפליאה שלא ראו אף אדם יושב ליד רבם המגיד. הדבר עורר יותר את פליאתו של אדמו"ר הזקן, הוא אזר אומץ, ניגש לרבם המגיד ושאלו מי היה אותו אורה. ענהו הרב שאם ראה את האורה, הרי שעליו לגלות לו שמו, ואמר שזה היה האריז"ל בכבודו ובעצמו.

נס בבית דין של מעלה

סיפור נוסף שמעתי ממורי המשפיע ר' ניסן הורביץ ששמע את הסיפור איש מפי איש מפי עד ראייה.

חסיד אחד שעלה מרוסיה ובא להתגורר בירושלים נהג להביא עמו בתאריך קבוע אחרי התפילה מזונות ויי"ש לאמירת לחיים, בשל נס מיוחד שאירע עמו באותו יום. וכך סיפר:

פעם התגלה זיהום חמור ברגלו שהתפשט בגופו והרופאים הזעיקוהו לשולחן הניתוחים כדי לכרות את רגלו ל"ע אמנם הרופאים התלבטו אם יש טעם לנתחו כי הזיהום כבר נגע בגופו עד לראש עצם הירך, ותוך כדי התייעצותם איבד את הכרתו וחש כי עזב את העולם ונשמתו עלתה לעולם האמת. והנה מלאך ניגש אליו ואומר לו שבא מבית דין של מעלה להביאו לעשות לו דין וחשבון על כל מעשיו בעולם הזה. הם יצאו יחד מחוץ לעיר והלכו זמן רב ביער, עד שראו מרחוק בית אחד מיושב.

כשנכנסו לבית, אמר לו המלאך להמתין עד שייקרא לבוא לפני בית דין של מעלה. בחדר זה היה חלון לחצר הסמוך, מבעד לחלון ראה שלשה אנשים נכנסים ומתיישבים על ספסל ליד השולחן, והמלאך מביא לפניהם פנקס גדול ומניחו על השולחן, לאחר מכן מביא מאזניים ומניחם על השולחן לפנייהם. שלשת האנשים פתחו את הפנקס והחלו לקרוא דף אחרי דף בו, בחלק מהדפים היה כתוב את המעשים טובים שעשה, והכל היה מדויק ממש כמו שהתרחש בעולם הזה. בחלק מהעמודים הופיעו המעשים הלא טובים שעשה, וגם הם היו בדיוק נמרץ בדיוק כמו שהתרחשו. לאחר מכן שקלו כל הדברים בכף המאזניים. והנה הוא רואה כיצד הכף בה היו מונחים הדברים הלא טובים כבידה יותר, ומכריעה את דינו לחובה...

אדמו"ר הזקן מציל את חסידיו

מעשה זה אירע לאחר הסתלקותו של אדמו"ר הזקן, שחסיד זה היה מחסידיו וראה אותו בצעירותו. והנה בתוך כך ראה כיצד אדמו"ר הזקן נכנס לחדר ומדבר עם חברי בית הדין. הדיינים עונים לו שהם צריכים לפסוק בדינו של האברך היושב בחדר הסמוך ומעיינים כעת במעשיו. אמר להם אדמו"ר הזקן כיצד מביאים אברך באמצע שנות חייו הרי הוא בוודאי יעשה הרבה מעשים טובים בחייו וגם יעשה תשובה אמיתית על עוונותיו, וכי ראיתם שמביאים בעל מלאכה ומבקשים ממנו חשבון על מלאכתו באמצע שמבצע את העבודה. ביקש מהם אדמו"ר הזקן את הפנקס. כל עמוד שהיה כתוב בו המעשים הטובים השאיר וכל דף שהיה כתוב בו דברים בלתי רצויים, קרע אדמו"ר הזקן מהפנקס והשליכו. כך המאזניים הכריעו לכף זכות.

הוד כ"ק אדמו"ר הזקן

אחרי כל זה נכנס אדמו"ר הזקן לחדר. בו ישב והמתין ושאל אותו מה מעשיו כאן, כששמע את שאלתו של אדמו"ר הזקן השיב בדיוק מה ששמע קודם לכן מפיו של אדמו"ר הזקן לדיינים שאיננו יודע מדוע הוא כאן לקחו אותו באמצע חייו והוא עדיין יכול לעשות תשובה על מעשיו הבלתי רצויים וגם להוסיף עוד הרבה מעשים טובים.

הוסיף ושאל אדמו"ר הזקן ומה כואב לך, ענה אותו האיש שיש לו זיהום חריף ברגל שהגיע עד לפלג גופו התחתון והרופאים מיואשים כי לא יודעים

כיצד לנתח אותו באופן שלא יזיק לו ולא יסכן את חייו, ואז ביקש ממני אדמו"ר הזקן להראות לו את הרגל והניח את ידו הקדושה עליה ובמו ידיו שבר חלק מהרגל.

באותו רגע התעורר מעוצמת הכאב וצעק בקול גדול, הרופאים שהיו באמצע התייעצות ניגשו לשולחן הניתוחים לראות מה קרה שפתאום צעק כל כך, וראו שהרגל נשברה בדיוק מעל הנקודה המזוהמת בלי שנותר מהזיהום בפלג גופו התחתון. ברוך ה' בסיום הטיפול יצא מכלל סכנה ולאחר תקופה קצרה החלים.

את כל הסיפור הנ"ל סיפר אותו חסיד למתפללים של בית הכנסת חב"ד בירושלים והראה להם את חלק הרגל התותבת מעץ שהוסיפו לו, ואמר להם שמדי שנה בשנה עושה סעודת הודיה ביום שבו ניצל ומודה לה' על הנס הגדול:

כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

ביקור אצל הצמח צדק

סיפר לי החסיד ר' חיים בער חיימסון בשם אביו ר' נח, בנו של המשב"ק ר' חיים בער חיימסון. לילה אחד בעת עבודתו בקודש אצל הצמח צדק, כשכבר שכב במיטתו הסמוכה לחדרו של ה'צמח צדק', נכנס לחדרו הצמח צדק ונר דלוק בידו ונגיש סמוך למיטתו. ר' חיים בער הבין שיש כאן משהו מיוחד ועשה עצמו כישן. ניגש הצמח צדק אליו עם הנר הדלוק וראה שהוא ישן ושאל בקול ר' חיים בער, והמשיך לעשות עצמו כישן ולא ענה כי רצה לראות מה יהיה. הצמח צדק עזבו ונכנס לחדרו והדלת נשארה פתוחה.

מיד לאחר מכן ראה שכמה אנשים מכובדים נכנסים לבית הצמח צדק וישבו ושוחחו עם כ"ק אדמו"ר הצמח צדק. למחרת שאל ר' חיים בער את הצמח

הוד כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

צדק מי היו האנשים שבאו לבקרו, שאלו הצמח צדק אם ראה אותם וענה ר' חיים בער שראה אותם. אמר לו הצמח צדק שאם זכה לראותם הרי שיספר לו מי הם. ואמר לו שהאורחים היו הבעש"ט, המגיד, אדמו"ר הזקן, ואדמו"ר האמצעי.

חסיד מסור בגופו ובממונו

החסיד ר' נחום דנברג היה גר בתחילה בארצות הברית והיה מקושר לכ"ק אדמו"ר הריי"צ. בעל אמצעים היה והדפיס על חשבונו את ספרי הקסידות של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק על התהילים 'יהל אור'. מלבד זה היה נותן כסף רב להחזקת בית הכנסת ובית המדרש של כ"ק אדמו"ר הריי"צ. לעת זקנותו רצה לעלות לארץ הקודש וביקש את רשות כ"ק אדמו"ר הריי"צ, ואמר לו הרבי הקודם שלבינתיים יישאר והוא כבר יורה לו מתי לעלות לארץ הקודש. בשנת תש"ט הורה לו כ"ק אדמו"ר הריי"צ לעלות לארץ הקודש ובניו היו שולחים לו כסף למחייתו.

ר' נחום פיזר את כספו שקיבל מבניו שבארצות הברית שהיו מנהלים בתי חרושת שם, במהירות רבה. בניו היו שולחים לו כסף אחת לשלש חודשים אך לפועל ראיתי בעיני כיצד נגמר לו הכסף כבר בחודש השני. בחודש האחרון היה מסתפק בלחם צר ממש ולא קנה לביתו כמעט כלום.

כפעם הראשונה כשהגעתי אליו וסיפרתי לו על פעילותינו בבית הכנסת חב"ד בקטמון ועל השיעורים לנוער הוא הביע התעניינות רבה ובאותו רגע ששמע שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נתן לזה ברכה מיד לקח על עצמו לממן

חלק גדול מהפעילות השוטפת. תמיד שהייתי מגיע אליו לבקש ממנו עזרה לשיבת ערב כיון שהיה זה ענין של הרבי נתן ברוחב לב, ראית שמחה גדולה על פניו כאילו אני עושה איתו חסד שאני משתף אותו בענייניו של הרבי.

בכל פעם שהגיע לירושלים שיחה חדשה של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה זה אז נדיר ויקר המציאות, ביקש ממני ר' נחום שאבוא לביתו ואלמד עמו את השיחה והיינו לומדים אותה טוב כמה וכמה פעמים עד שהיה מונח לר' נחום בראשו היטב. מלבד זאת קבענו כמה חסידים בירושלים יחד עם ר' נחום שיעור בכל מוצאי שבת בשיחותיו החדשות של כ"ק אדמו"ר היה זה ממש בשנה הראשונה לנשיאות כ"ק אדמו"ר, ולמדנו זאת בחיות גדולה במסגרת המלווה מלכה. שנים רבות מוסר השיעור היה המשפיע ר' דוד גולדברג, שהיה בקי בכל שיחותיו של הרבי והיה מוסר חסידות בטוב טעם. היו אלו ימים מופלאים מלאים הרגש התקשרות ודבקות ברבי נשיא דורנו שבאותם ימים עלה על כס הנשיאות. ר' נחום שכל ענין של חב"ד והרבי היה יקר לו, קנה אז ארבעה ספרי תורה חדשים והכניסם לבתי כנסת חב"ד בירושלים.

המטבע שהציל

פעם סיפר לי ר' נחום הנ"ל שסבו היה ממקושרי כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, ופעם כשהיה ביחידות אצל הצמח צדק נתן לו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק מטבע והורה לו להחזיקו אצלו בכל מקום שהולך. פעם אחת היה צריך לעבור בספינה כדי לחצות נהר, בלב הנהר נשברה הספינה והחלה לטבוע. מיד הושיט זקנו של ר' נחום את ידו לכיסו ומצא את המטבע והחזיק בידו חזק את המטבע ובאורח נס ופלא הצליח להגיע לעבר השני של הנהר. וכל ימיו היה מספר על הנס הגדול הזה, שאז הבין מדוע הצמח צדק הורה לו להחזיק את המטבע בכל מקום שילך.

כמה חודשים לפני פטירתו של ר' נחום, כשחלה ולא יכל לרדת מהמיטה, ביקש ממני שאקח את בגדיו ואחלק לעניים, וכשיחלים בעזרת ה' יקנה לו בגדים חדשים.

את המטבע שנתן כ"ק אדמו"ר הצמח צדק לזקנו ר' נחום ירש מאביו שקיבלה מסבו, וצוה שכאשר יקברו אותו יכניסו את המטבע בתוך ידו.

תקנת המשקה של ה'צמח צדק'

סיפר לי החסיד ר' נחום שמריהו ששונקין כאשר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק קיבל את הנשיאות, היה זה לאחר תקופה ארוכה כידוע שלא היה מוכן לקבל על עצמו את הנשיאות לאחר הסתלקות כ"ק אדמו"ר האמצעי, ואז באחת ההתוועדויות הראשונות לאחר קבלת הנשיאות אמר ה'צמח צדק' שאין לשתות יותר מג' כוסות משקה בלבד, וביאר שאפילו נח הצדיק שהקב"ה מעיד על שבחו אומרים חז"ל שכיון ששתה יותר מידאי נתקלקל כ"ש אנחנו אנשים פשוטים שאין לשתות יותר מג' פעמים.

מיד לאחר התקנה ראה הצמח צדק שנתכרכמו פניהם של החסידים וכי כיצד נשקה כעת את נפש הבהמית כיצד נוכל להתוועד כדבעי, ענה להם הצמח צדק שאמנם הגביל את מספר הפעמים בהם אומר לחיים אך לא הגביל את גודל הכוס בה אומרים לחיים ויכול להיות גם כוסות גדולים.

באותה התוועדות לאחר דבריו בענין המשקה נטל כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' כוסות מלאים של יי"ש ואמר לחיים והיה בשמחה גדולה ועצומה ונמשכה

2. ראה ברשימות היומן ע' תיב על בקשה דומה של הרבני שטערנא רה : "שה"צעטל" הנמצא,

יניחו בידה הימנית-ככתוב בצוואה- ויכפפו האצבעות באופן שלא ישמט וכן היה".

ההתוועדות עד עלות השחר, ואח"כ מאולם ההתוועדות הלכו החסידים אחרי ה'צמח צדק' ולא מצאו אותו.

לאחר חיפוש מצאו כי ה'צמח צדק' כבר הספיק להגיע לחדרו וראו שלאחר כל המשקה שלקח הינו עומד על יד הסטנדר עם 'טור' ולומד בעיון גדול, ולא היה ניתן לראות עליו כלל ששתה קודם הרבה לחיים.

החסידים תמהו כיצד לא ניכר על ה'צמח צדק' ששתה כל כך הרבה משקה ושאלו אותו כיצד אין זה ניכר עליו ענה להם ה'צמח צדק' שחז"ל אומרים שיין קשה פחד מפיגו, וכשיש קבלת עול מלכות שמים ויראה תמידית ממלך מלכי המלכים הרי שאין השפעה ליין גם לא ליין קשה.

הגה"ח ר' שניאור זלמן פראדקין (ה'תורת חסד')

גאונות שהצילה

הגאון החסיד רבי שניאור זלמן פראדקין בעל ה'תורת חסד' היה בעל זיכרון עצום, שמעתי מאבי ע"ה, סיפור ששמע מסבו, החסיד ר' אלתר משה ליפא ליברמן, שהיה בבית דין של ה'תורת חסד' והיה עד לסיפור, כיצד ה'תורת חסד' בכישרונותיו האדרים הציל את תושבי ירושלים העתיקה מטבח נורא.

פעם ישב סמוך לשני ערבים שדיברו ביניהם בערבית, כשראו יהודי בעל חזות אשכנזית לא פחדו כלל להמשיך לדבר ביניהם כיון שהיו בטוחים שאינו מבין את דבריהם. כידוע, ה'תורת חסד' היה בעל כישרון זיכרון עצום. ולמרות שהוא אכן לא ידע כלל לדבר בערבית, אך כיון שהרגיש שזוממים דבר רע, התאמץ להקשיב להם ולזכור את דבריהם שארכו משך זמן רב וכללו תכנון מפורט.

ה'תורת חסד' הבין שיש בידו מידע חשוב, הוא ניגש לתחנת המשטרה וחזר בפניהם את פרטי השיחה בערבית, למרות שלא הבין את פירושה. מהבעת פניהם של השוטרים שהשתנו מרגע לרגע במהלך השיחה הבין עד כמה עצום המידע שהביא.

לאחר שסיים אמרו לו השוטרים שזוהי מזימה שפלה ומתוכננת היטב תוכנית מפורטת ממש כיצד הולכים לבצע טבח ושווד ביהודי הרובע הרה"ח ר' אלטר משה ליפא ליברמן באותו הלילה. ובזכותו יוכלו לסכל את המזימה ואכן השוטרים נערכו היטב לבואם בחשיכה באותם מקומות שתכננו ביניהם וכך הציל ה'תורת חסד' את תושבי הרובע היהודי.

הרה"ח ר' דוד צבי חן (הרד"ץ)

מעלת התמימים

סיפר הרד"ץ כשהרבי נ"ע פתח את תומכי תמימים הסביר את מעלתם הגדולה של תלמידי התמימים באופן לימוד החסידות ועבודת ה' שלומדים חסידות בד' אמות של תומכי תמימים אפילו לעומת חסידים גדולים שלומדים חסידות.

וכך ביאר: כאשר יהודי לומד את סיפורי התורה אודות האבות הקדושים ואודות משה רבינו אז בתחילה מצטייר לו ציור גשמי, כמו כל אדם גשמי שלומד ושומע אודותיו. וכך בכל ענין בתורה הנגלית שלומד מצטייה לו הדבר באופן גשמי. רק לאחר שלומד חסידות ומבין שהאבות הקדושים וכן משה רבינו הם מדרגות רוחניות בספירות הקדושות ואז אברהם אבינו

המשפיע הגה"ח רבי דוד צבי חן
(הרד"ץ)

מצטייר לו כספירת החסד בצירור רוחני ויצחק מידת הגבורה וכו' ומרגיש את האלוקות שבתורה. אבל אצל תלמידי התמימים הלומדים בתומכי תמימים הנה מיד בתחילת לימודם נרגש הציור הרוחני ומאבדים מכל וכל את הציור הגשמי שבתורה, אצלם אלקות בפשיטות ובלי עבודה ככר בתחילת הלימוד הם מרגישים את הקדושה והרוחניות שבתורת החסידות.

הרה"ח ר' גרשון בער מפאהאר

לדבר בשפה של נפש הבהמית

שמעתי מהמשפיע הרב החסיד ר' שמואל לויטין, נכדו של החסיד הנודע ר' גרשון בער מפאהאר, שסבו ר' גרשון בער היה ניגש לספור ספירת העומר היה עומד זמן מה בהתבוננות ואחר כך היה אומר את המילים במבטא ברור ובהדגשה ובאריכות גדולה מאוד, ואף היה חוזר כמה פעמים על כל מילה והיה נשמע ממנו, היום, היום, היום, ולאחר שהיה גומר את לספור את הספירה, היה מתרגם לעצמו באידיש ואף מפרש את דבריו "דאס הייסט אז שוין אריבער אזוי און אזוי טעג און אזוי און אזוי וואכ'ן" [זאת אומרת שכבר עברו כך וכך ימים וכך וכך שבועות], שאלו חסידים את ר' גרשון בער מדוע הינך מתרגם ומפרש את הדברים באידיש הרי הינך גם כך מבין היטב את ביאורי ופירוש המילות גם בלשון הקודש, וענה ר' גרשון בער כך הנפש הבהמית שלי מבינה יותר.

על דרך זה שמעתי גם מהחסיד הרב יחיאל יהודה שלעזינגר ששמע מאב סבי, החסיד ר' דובער חייקין מפאהאר, חתנו של החסיד רבי גרשון בער (דודו של המשפיע ר' שמואל לויטין), שר' גרשון בער היה נוהג כך בתפילתו ממודה אני עד הודו, שמפרש כל משפט לעצמו באידיש את פירוש המילות, והסביר כנ"ל שכך הנפש הבהמית מבינה יותר. בהזדמנות אחרת סיפר לי הרב שלעזינגר שגם ר' דובער חייקין עצמו היה נוהג כך באמירת ההגדה של פסח שהיה מפרש כל קטע באידיש. ואמר, הרי כתוב "והגדת לבנך" ולומדים חז"ל שמצוה לספר ביציאת מצרים, אם כך, צריכים לספר ולהסביר לילד שיבין בשפתו הרגילה...

המשפיע הרה"ח ר' שמואל לויטין

הרה"ח ר' יצחק הורביץ 'איטשע דער מתמיד'

ה'ביטוש' שלפני גן עדן

סיפר לי הרה"ח ר' אפרים וואלף כאשר שהה בריגא תקופה של כחצי שנה שהה שם גם תקופה החסיד החסיד ר' יצחק הורביץ המכונה "ר' איטשע דער מתמיד" באותה תקופה בריגא התגורר בה גם הרבי הקודם, והיה מתלווה אל

ר' איטשע רבות ולומד מהנהגתו, בדרכים כשהיה מלווה אותו לביתו היה ר' איטשע מתוועד עמו כחבר, ר' אפרים מצידו היה מסייע בידי ר' איטשע בקניות ועוד.

פעם סיפר לו אביו הלכתי בשבת עם ר' איטשע יחד למקווה מיד כשיצאנו מחצר ביתו הבחין ר' איטשע שמטפחת מונחת בכיסו וחשש שמא נכשל בטלטול בשבת, ר' איטשע לקח זאת מאוד קשה והיה ניכר עליו שהוא מוטרד מהמחשבה שמא חס ושלום עבר בשוגג על טלטול בשבת. תוך כדי שאנו עומדים ברחוב חלפה על פנינו גויה זקנה שגרה בסמיכות והרכינה ראשה לפני ר' איטשע כי הדרת פניו הייתה ניכרת גם לגויים מסביב שהיו מחזיקים ממנו לאיש קדוש. אותה גויה נטלה מידי ר' איטשע את המטפחת והכניסה אותה לביתו של ר' איטשע.

הרה"ח ר' יצחק הורביץ
(איטשע דער מתמיד)

ממשיך הרב וולף ומספר שר' איטשע לאחר התבוננות ומחשבה הסביר לי מדוע נכשל בדבר זה וכך סיפר:

היה גדול אחד שהגיע לעולם האמת וכשהגיע לפני בית דין של מעלה בדקו בכל הנהגותיו ולא מצאו שום פגם, אך ה'בעל דבר' סירב לאפשר לו להיכנס לגן עדן ומצא שפעם אחת ביום שבת קדש בקיץ נפתחה סולייתו של אותו גדול בהילוכו בדרך וחול חדר לשם והוא המשיך בהליכתו וכך עבר על טלטול בשבת וממילא לפני שנכנס לגן עדן צריך לעבור ביטוש ותיקון על כך.

סיים ר' איטשע שכנראה זה הסיבה שגם הוא נכשל בטלטול כי "בטח רוצים להתחשבן איתי כך". לאחר ההסבר היה ניכר על ר' איטשע הקלה גדולה וצחק מלא פיו.

הרה"ח ר' חיים בער חיימסון

נעימת התפילה החב"דית

החסיד ר' חיים בער חיימסון היה דוגמה לבעל תפילה חסידי מדורות קמאי, חיים בער היה חב"דניק מכל רמ"ח ושס"ה נכד של המשמש בקודש הנודע של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק "חיים בער משרת", ושמר את המסורת החסידית העוברת במשפחה מדור לדור. ר' חיים בער אף היה ממונה בירושלים של כולל חב"ד, בירושלים העתיקה היו מתייחסים בכבוד למשפחת חיימסון בעקבות הקשר שלהם עם רבותינו נשיאנו והיו קוראים להם 'משפחת החסידים בעלי היחס'.

ר' חיים בער היה קם כל לילה הרבה לפני עלות השחר ולומד את שיעוריו הקבועים בנגלה ובחסידות, לאחר מכן היה אומר תהילים בדביקות ולאחר כל ההכנה היה מתפלל בדביקות והשתפכות הנפש.

בשבתות ובימים טובים ובפרט בימים נוראים היה ניגש לפני העמוד ומתפלל בנעימות מיוחדת, היה לו נוסח חב"ד עתיק אותו היום שומעים בכל קהילות חב"ד כדבר המובן מאיליו אך ר' חיים בער היה יחיד מסוגו בארץ הקודש באותם ימים ואפשר לומר עליו שהיה ממעתיקי השמועה בנוסח התפילה. רבים מבני ירושלים היו באים במיוחד לבית כנסת חב"ד על מנת לשמוע את תפילתו הנעימה.

בעת מסעו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ בארץ הקודש, בשנת תרפ"ט, זכה ר' חיים בער להיות הבעל תפילה. כששמע כ"ק אדמו"ר הריי"צ את תפילתו, ראו קורת רוח מיוחדת אצל הרבי הריי"צ שאף שיבחו על כך לאחר תפילתו.

החסיד היינן

ר' חיים בער היה גר בבנין צמוד לבית הכנסת 'צמח צדק' בעיר העתיקה, שם

בית הכנסת צמח צדק והבניינים הסמוכים לו

למד והתפלל כל ימיו. גם כשכבר היה מסוכן לשהות ברובע היהודי לפני מלחמת העצמאות היה ר' חיים בער מהבודדים שנשארו במסירות נפש ושמרו על המקום. לאחר המלחמה, כאשר הרובע היהודי נכבש הקים יחד עם חסידים

נוספים את בית כנסת חב"ד בשכונת 'מזכרת' ושם המשיך בתפילותיו המיוחדות לפני העמוד.

חנות למכירת יין הייתה לו לר' חיים בער, בה היה מוכר את היין שהיה מכין בעצמו. בגלל יראת השמים שלו כל גדולי רבני ירושלים כמו רבי יוסף חיים זוננפלד רבה של ירושלים רבי משה נחום וולנשטיין ראב"ד העדה החרדית וענד, היו באים אצלו לקנות יין. ר' חיים בער ידע מסכתות שלמות של גמרא שקלא וטריא בעל פה, וזאת משום שדרכו בעבודת ה' הייתה שלמד לעצמו קטע גמרא ובמהלך היום היה משננו לעצמו, בדרכו לבית או לחנות, וכן בזמן הפנוי בחנות, בין קונה לקונה, היה משנן את הגמרא שלמד באותו היום, כך קנה לעצמו ידיעה נרחבת במסכתות רבות.

פעם הגיעו אליו אנשי העדה החרדית והציעו לו לקבל 'הכשר' לחנותו. הזדעזע ר' חיים בער על כך שמטילים ספק בכשרותו. "הלא כל הרבנים קונים אצלי יין ואף פעם אף אחד לא פקפק בכשרותו של היין", הוא כבר החל לחשוב לסגור את חנותו בגלל שיש חשש דחשש בכשרות היין שלו. לא

נחה דעתו עד שהסבירו לו אנשי העדה החרדית שכוונתם הייתה עבור אחרים שאם יראו שיהודי כמוהו מכניס את הכשרות החדשה זה יגרום לאלו שצריכים באמת כשרות לקבל כשרות וכך תרבה הכשרות בישראל...

הרה"ח ר' משה יהודה רייכמן

לימוד 'חסידות' עם גדולי ירושלים

המשפיע ר' משה יהודה רייכמן היו מאלו שהעמידו תלמידים הרבה באור תורת החסידות וחינכו דורות של תמימים, הרב רייכמן היה חתנו של המשפיע המפורסם ומנהל תורת אמת הרה"ח ר' שלמה זלמן הבלין, והמשיך את פעולותיו של חמיו וגיסו ר' אלתר שמחוביץ המשפיע דישיבת בתורת אמת.

הרב רייכמן היה גאון בנגלה ובחסידות, והיו אומרים עליו שהוא בקי בש"ס. הוא היה קם בחצות הלילה ולומד במשך כל הלילה, היו מבני עליה בירושלים שהיו באים ללמוד איתו בשעות הלילה בביתו שבשכונת בתי נייטין הסמוכה למאה שערים. אחד מהם האדמו"ר הקודם מתולדות אהרון, שבמשך תקופה בא אליו בכל לילה ולמד עמו בחברותא תורת חסידות חב"ד.

את תפילת שחרית היה מתחיל לאחר שמסר שיעורי חסידות בשטיבלאך של מאה שערים, תפילתו היתה אורכת משך כמה שעות בכל יום. אחר הצהריים היה משגיח בישיבת 'תורת אמת', היה מוסר שיעור בפרק תניא ואח"כ חזרו על שיעורו בחברותות, ובערב לימד מאמרי חסידות בישיבה.

איך מחברים עליון ותחתון?

כשנכנסתי לישיבה יחד עם חבריי חסידי חב"ד בירושלים התחיל ללמוד איתנו חסידות בעומק ובהרחבה. הוא התחיל במאמר "לא תשבית" שבלקוטי תורה, ולאחריו המאמר "ונקדשתי" ולאחריהם המאמר "ושמתי כדכד שמשותיך", והסביר בעומק רב ובעיון גדול. בהיותי צעיר וטרם למדתי חסידות בעיון, שאלתי את הרב רייכמן מדוע נכנס עמנו ישר לעומק החסידות, אולי עדיף ללמדנו מן הקל אל הכבד.

המשפיע הרה"ח ר' משה יהודה רייכמן

ענה לי המשפיע במשל: כאשר שני אנשים רוצים להתאחד והאחד עומד למעלה והאחד עומד למטה, ישנם כמה אפשרויות כיצד הם יתאחדו, אפשרות אחת שהעומד למטה יעלה למעלה ואז שניהם יהיו למעלה, אפשרות נוספת שהעומד למעלה ירד למטה ואז שניהם יהיו יחד למטה, וההבדל בין האפשרויות בסופו של דבר היכן יעמדו שניהם למעלה או למטה, ומשום כך מעדיף אני להכניס אותכם לעומק החסידות כך שאתם כבר עומדים למעלה ומיום ליום תראו כיצד מבינים אתם יותר ויותר טוב...

פרק תשיעי:

התועדויות חסידיים

קטעים קצרים לפי נושאים מתוך ההתועדויות של המשפיע הרה"ח ר' הלל רבינוביץ ע"ה

ידוע היה ר' הלל במתק שפתיו ובנועם הליכותיו, וביומא דפגרא כאשר היה משתתף בהתועדויות היה מראשי המדברים, ואף היה מוזמן להתוועד בקהילות ובחבורות שונים, כמו כן בשנים בהם כיהן כראש ישיבת תורת אמת וכמשפיע בשיכון חב"ד היה מתוועד עם תלמידי התמימים. בכל מוצאי שבת ערך בבית הכנסת בשיכון חב"ד 'מלוה מלכה' כמנהג החסידים, שם התוועד עם קהל בחורים ואברכים וקירב רבים מהם לחסידות. להלן פנינים מאוצרות התועדויות כפי שנכתבו בכתביו ובידי שומעי לקחו.

לימוד החסידות

התעמקותו של ר' אלתר

הרה"ח ר' דוד גולדברג

כשלומדים חסידות יש לדעת כיצד ללמוד חסידות. מצד אחד יש ללמוד ולהזור ולשנן ולהתבונן שוב ושוב וביחד עם זה לדעת שעוד לא התחלנו להבין באמת את המאמר, כי הרי

חסידות זה שכל אלוקי ואנחנו אנשים חומריים וגשמיים וכיצד נבין שכל אלוקי. סיפר לי פעם המשפיע ר' דוד גולדברג שכאשר למד כבחור בשיבת תורת אמת שאל את המשפיע ר' אלתר שימחוביץ שלא מבין משהו בחסידות אמר לו ר' אלתר ומה אתה כן מביין? זה השאלה! כיצד אפשר להבין חסידות שכל אלוקי זה הפלא.

כשסיפר לי זאת ר' דוד הוסיף, שכאשר התבונן בתשובתו של ר' אלתר הבין שר' אלתר לא רצה לדחות אותו ולגרום לו להפסיק לשאול שאלות בחסידות אלא הוא רצה שילמד מכך, שלפני ששואל שאלה בחסידות יתבונן ויתעמק היטב ואז לבוא לשאול. גם אז ידע שכל מה שהבין הרי עדיין אין זה העניין האלוקי עצמו.

ר' אלתר עצמו היה לומד כל דבר לעומק והיה מבאר בבהירות נפלאה. אבי החסיד ר' שמואל בן-ציון רבינוביץ היה מתלמידיו המובהקים של ר' אלתר והוא סיפר לי כיצד ר' אלתר היה מעביר שיעורים בלקוטי תורה והיה מתעכב על כל ה"עיינין"ס, כשלמד היה ניכר עליו שהוא בקי בכל המראי מקומות, והיה מבארם היטב. כמובן, יש להדגיש, כי כוח התעמקותו היה לא רק בלימוד ההשכלה של חסידות אלא גם ב'עבודה'. אבי סיפר לי שזוכר כיצד שבת אחת ר' אלתר התעכב כמה שעות כשהגיע בתפילה אל הקטע של "ואתה מחיה את כולם" בקטע התפילה 'ויברך דוד'.

לפרסם את התניא ברחובות

פעם גם הסביר ר' אלתר את מעלת הנשמות המלובשות בגוף על המלאכים. שהנשמות בתפילתם מהללים את הקב"ה בעצמו ואילו המלאכים רק את ההארה שלו, וכמו שאומרים בתפילה על המלאכים "הללו את ה' מן השמים הללו כל מלאכיו", היינו שהמלאכים מהללים ומשבחים את ה' רק על ההארה שרואים בשמים (עולמות עליונים) ואילו הנשמות מהללים את ה' עצמו, כמו שמסיים פרק התהלים: "כל הנשמה תהלל י-ה". כלומר הנשמה מהללת את הקב"ה בעצמו.

המשפיע הרה"ח ר' אלתר שימחוביץ

דוגמה טובה להתעצמות עם לימוד החסידות, הוא מהרב ברוך פריז. זכורני שפעם ר' ברוך פריז היה בירושלים והתייגע לילה שלם על פרק תניא, לאחר שלמד והתבונן כל הלילה בפרק תניא הוא כל כך התאחד והתעצם איתו עד שבבוקר אמר לסובבים אותו שחייבים לקחת את הפרק הזה בתניא ולפרסם אותו בכל ירושלים, הוא היה בטוח שכל מי שיראה את הפרק יחזור מיד בתשובה...

הרה"ח ר' מרדכי (מוטיל) קוזלינר

חסידות מעורר את הנשמה

המשפיע ר' נחום שמריהו ששונקין ביאר פעם שעיקר המעלה בלימוד החסידות, זה שהיא תורה אלוקית שנרגש בה האלוקות ומאירה את הנשמה שתאיר בתוך הגוף. הוא סיפר שבעת היותו בטשקנט התוועד עם אנ"ש שם באחד מהיומא דפגרא, ולפתע נכנסו שני אברכים למדנים שלא הלכו בדרך החסידות.

היה זה בדיוק כאשר שרו את הניגון שלפני המאמר ולאחר מכן חזר הרב ששונקין מאמר חסידות, היה ניכר עליהם שהם מאזינים בקשב רב.

לאחר אמירת המאמר שמע אותם משוחחים בינם לבין עצמם ואומרים: "מעניין מה זה ה'דברי תורה' האלו, הרי אין זה פלפול בגמרא ואין זה מדרש או דבר הלכה, ואפילו לא דברי אגדה עליהם כתוב שמושכים את הלב, ואם כל זה הרגשנו התעוררות גדולה. אין זה כי אם דברי תורה אלו מדברים אל הנשמה שלנו". סיים הרב ששונקין ואמר: אכן אותם אברכים קלעו השערה, הם תפסו את הנקודה של החסידות.

תניא הוא ראייה באלקות

כמובן כאשר מדברים על לימוד החסידות ועל הבנת החסידות צריכים לדעת שהיסוד לכל הוא ספר התניא שבו צריכים להשקיע זמן ללימוד לחזור ולשנן, וכמובן גם להעמיק ולהתבונן בכל מלה ובכל תיבה, זכורני שבשנת תשס"א הגיע הרה"ח ר' מוטל קוזלינר להתוועד בירושלים בבית הכנסת חב"ד ברחוב בעל התניא שבמאה שערים, ובאופי דיבורו המיוחד סחף את כל הנוכחים בהסבירו מי הוא אדמו"ר הזקן ומה נותן לנו לימוד התניא, וביאר שאדמו"ר הזקן הכניס בתוך התניא ראייה באלקות, היינו את ההתאמתות הכי חזקה ופנימית בתוך המוח כאילו הוא ראה את הדבר, וכשלומדים תניא כדבעי ניתן להרגיש כאילו אתה רואה את האור האלוקי שבעולם. וסיים ר' מוטל' אנו חסידי חב"ד צריכים לדעת שהתניא הוא הנשק שלנו.

שינה בביתו של אדמו"ר הרש"ב

באחת מהתוועדויות י"ט כסלו בשנים הראשונות לאכלוס של שיכון חב"ד בירושלים, הגיעו אורחים רבים וחשובים, בין האורחים ההי ראש ישיבת טשיבין הגאון הרב ברוך שמוען שניאורסון (שימש קודם לכן גם כראש ישיבת תומכי תמימים המרכזית). הפצירו רבות ברב שניאורסון שיאמר דברי חסידות אך אמר שכאשר יושב בין גדולי החסידים בטח שאין לו מה לחדש להם בדברי חסידות.

המשפיע הרה"ח ר' גרשון

חן

המשפיע הרה"ח ר' גרשון חן התוועד עם הנוכחים על מעלת וחשיבות לימוד התניא, בין הדברים הסביר לקהל שכמה שנלמד את התניא עדיין לא נבין את עומקו האמיתי. בהקשר לכך סיפר את הסיפור הבא:

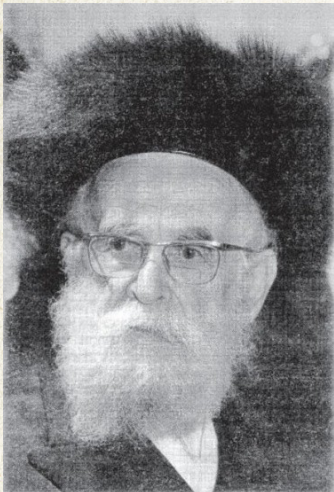
כשנתייסדה הישיבה תומכי תמימים בליובאוויטש הייתי בחור בן ארבע עשרה שנה, אבי שלח אותי ללמוד בישיבה החדשה שזה עתה נתייסדה. אף שלא קיבלו אז בחורים צעירים אני התקבלתי היות ומשפחת חן היא מהמשפחות המיוחסות בליובאוויטש. באותם ימים בישיבה לא היו חדרי לינה אלא שבסוף יום הלימודים היו מוציאים את הספסלים והשולחנות והכניסו במקומם שקים וקש ותבן ועליהם היו ישנים ברצפת בית המדרש ('הזאל'). כיון שהייתי צעיר, זכיתי ליחס מיוחד וכ"ק אדמו"ר נ"ע אישר לי מקום לינה באחד מחדרי ביתו, לבית היו כמה כניסות ובלילה סגרו את הדלת בין החדר הפרטי של הרבי נ"ע לשאר החדרים.

התוועדות פנימית בהיחבא

כשהגיע י"ט כסלו הראשון, בשנת תרנ"ח, התוועד כ"ק אדמו"ר נ"ע עם קהל אנ"ש ותלמידי הישיבה. ההתוועדות הייתה מיוחדת מאוד והיו בה שיחות מופלאות וכמובן מאמר חסידות, לקחו הרבה לחיים והייתה אווירה נפלאה. ההתוועדות נמשכה מעבר לזמן הרגיל עד קרוב לעלות השחר.

שיערת, המשיך הרב גרשון חן, שלאחר ההתוועדות, כאשר הרבי יבוא לביתו יבואו אחריו זקני החסידים וילוו אותו לביתו, ואולי, כמו שכבר קרה כמה פעמים יישב עמם הרבי נ"ע ליד השולחן, שעמד בחדר המרכזי של הבית וידבר עמם דברי חסידות מיוחדים. כיון שדלת החדר בו ישנתי הייתה פתוחה אל החדר המרכזי, הכנסתי במשקוף הדלת פיסת עץ כדי שהדלת לא תיסגר לגמרי, נשכבתי במיטה ועשיתי את עצמי כישן, בתקווה שאזכה לשמוע את דברי הרבי.

כשהעז מסתכלת על השמש

הגאון הרב ברוך שמעון שניאורסון

כפי ששיערת כי אכן היה. הרבי נ"ע נכנס לחדר המרכזי מלווה בזקני וחשובי החסידים והתיישב בכסא ליד השולחן. אחד הגיש לרבי נ"ע כוס תה וכולם התיישבו בסמוך לשולחן, ואני הטיתי אוזני כאפרכסת את דברי הרבי. ואכן זכיתי לשמוע את ההתוועדות הפנימית הזו. בין הדברים אני זוכר שהרבי נ"ע אמר: "מה אנחנו מבינים בתניא הרי אנו כמו עז שמסתכלת על השמש ואיננה מבינה כלום". סיים הרב חן את סיפורו על מעלת הלימוד בספר התניא.

שסיים הרב חן את דבריו קם הגאון ר' ברוך שמעון שניאורסון ואמר שיש לדייק בדברי כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע. לכאורה, מדוע אמר שאנו כמו עז שמביטה בשמש ולא למשל כמו עז שמשתכלת על בנין מפואר ביותר ולא מבינה כלום ביופיו?!

אלא, הסביר הרב שניאורסון, שהמשל מהעז והשמש הינו מכוון. כי גם העז, למרות שאינה מבינה כלום בשמש, כשהיא מביטה אל השמש, השמש מאירה ומחממת אותה. כך גם אנחנו למרות שאנו לא מבינים את גודל העומק שיש בתניא, עם כל זה התניא מאיר ומחמם אותנו, ביראת שמים ובעבודת החסידות.

דרכי החסידות

'חסיד' לא נוצר משאלות

המשפיע הרה"ח ר' יהושע ליפקין

המשפיע הרה"ח ר' יהושע ליפקין היה דוגמה של חסיד אמיתי. גם במנהגים פשוטים שכבר בעצמו נהג בהם כחסיד, היה שואל את חבריו החסידים כיצד עליו לנהוג והיה מקבל את דבריהם בקבלת עול פשוטה, בלי שום התחכמות, גם אם בעיניו היה נראה אחרת. ראינו על הנהגתו מהו חסיד בעל ביטול פנימי.

זכורני שפעם בהתוועדות דיבר על כך שיש לבצע כל הוראה חסידית מיד, עוד לפני שמבינים את תוכנה וסיבתה, כמו עם ישראל במדבר שהקדימו נעשה לנשמע. אמר ר' שייע משל, למה הדבר דומה? לאחד שרצה להיות

חייט, בא לחייט מומחה וביקש ממנו ללמוד את מלאכת התפירה. ברור שאם אכן רוצה להיות חייט עליו לציית לחייט ולפעול על פי הוראותיו. אך אם יאמר לחייט שלפני שלוקח את המחט עליו לדעת ממה הוא עשוי, וכשיסביר לו שעשוי מברזל ישאל אותו וכיצד עושים אותו מברזל ומה זה בכלל ברזל, כיצד מוצאים באדמה את חומר הברזל וכיצד מתיכים אותו והופכים אותו למחט, ולאחר מכן יתחיל לחקור על מקור הבד ואופן גידולו וכו' וכו' אזי אולי חכם וחקרן הוא יהיה אך חייט הוא אף פעם לא יהיה. וכך הוא הדבר בדרכי החסידות.

שלוחים תחת אש

במלחמת ששת הימים הייתה ישיבת תורת אמת בשכונת מאה שערים, הסמוכה מאד לגבול הירדני. החזית הייתה ממש קרובה, כאשר הערבים התמקמו בשכונת מוסררה הסמוכה ובאזור לא היה אפילו מקלט אחד. אנחנו, הצוות של הישיבה, סידרנו מקום לתלמידים השלוחים שהיו תושבי חו"ל ולא היה להם היכן להסתתר מאימת הפגזים הנוראים שירו על שכונת מאה שערים ללא הרף. הפצרנו מהם שיבואו לשיכון חב"ד

הרבי מדבר על המלחמה כמה ימים לפני שפרצה

שהיה קצת רחוק מהחזית על מנת להגן עליהם.

הפחד בארץ היה ממש נורא באותה תקופה עד כדי כך שהורי התלמידים השלוחים נכנסו לרבי בבקשה מיוחדת שיאשר לבניהם לחזור הביתה לפני המלחמה. כיון שהם היו ממש בתווך, בלב המלחמה. אך הרבי ענה להורים

שאינן צורך לחזור ואינן גם מה לפחד כלל, ואם הם יחזרו זה יכניס פחד בלבבותיהם של היהודים הנשארים בארץ ישראל. הרבי אמר להם שהוא לוקח אחריות על בריאותם והגנתם של השלוחים. כשנודע הדבר לתלמידים השלוחים הם היו בשמחה גדולה וסירבו בכל תוקף אפילו לעזוב את הישיבה וללכת למקום קצת יותר מוגן. למרות בקשת הנהלת הישיבה כמה פעמים שיבואו למקום מוגן, השלוחים לא היו מוכנים לשמוע על כך, שכן הרבי אמר שהם לא ייפגעו. במשך כל ימי המלחמה הסתובבו בתוך הקרבות בין החיילים, הניחו להם תפילין וחיזקו אותם.

ואכן במשך כל המלחמה למרות שנפלו מאות פגזים על השכונה וסביבותיה וגרמו להרס רב, חיילים רבים נפצעו ונהרגו סביבם, אך לשלוחים לא קרה שום דבר, ובו בזמן הם פעלו גדולות ונצורות בחיזוק האמונה והביטחון של החיילים. לאחר המלחמה אמר לי ר' זעליג פלדמן מראשי הישיבה אז, שעלינו ללמוד מהשלוחים של הרבי מהי קבלת עול פשוטה, אמונה טהורה וציות מוחלט לדברי הרבי. כשהסיפור פורסם בירושלים הביא הדבר לקידוש שם שמים ושם ליובאוויטש גדול מאוד.

הלכה שהצילה

בהמשך להנ"ל אני זוכר שאחד השלוחים הנ"ל סיפר לי על חייל שהניח איתו תפילין, אותו חייל היה בהתעוררות גדולה ואמר לו שיקבל עליו איזה מצוה אחת כדי לקבל עליו עול מלכות שמים ואותה מצוה תשמור עליו בקרב. החייל בהתחלה סירב ואח"כ נתרצה ונכנס לישיבה והשליח פתח יחד איתו שולחן ערוך ובתחילת השולחן ערוך כתוב על סדר לבישת הבגדים שיש להקדים ימין לשמאל וקיבל עליו להלביש את נעליו כפי ההלכה, ואכן החל להקפיד על כך ולבש את נעליו תמיד ימין קודם לשמאל.

בוקר אחד במסדר טרם היציאה לקרב נזכר שהתלבש בחופזה לא כמו שקיבל על עצמו, וביקש את רשות המפקד ששכח משהו וחייב לחזור רגע אל חדרו, ואכן רץ שם חליץ את נעליו ונעלם כמו ההלכה, לאחר כמה ימים הדבר התרחש שוב וביקש מהמפקד בתירוץ נוסף לעזוב לכמה רגעים, והמפקד אישר לו זאת, כשקרה הדבר בשלישית המפקד חשד בו שמשהו איתו לא כשורה ולא הבין מדוע מתנהג כך ושלחו למחבוש לכמה ימים. בדיוק באותם ימים הפלוגה שלו יצאה למשימה מסוימת ופגז פגע בהם וחביריו לנשק נהרגו הי"ד, והוא בזכות ההתעקשות על קיום המצוה שקיבל ניצל ממות.

לאחר המלחמה חיפש את השליח ששכנע אותו לקבל את המצווה שתגן עליו, הוא הודה לו בכל ליבו ובמשך תקופה למד איתו בישיבה עד שחזר בתשובה שלימה.

המשפיע הרב ששונקין בערוב ימיו

שווי אמיתי של חיי יהודי

בהמשך לסיפור מה שיכולה לפעול מצוה אחת, זכורני שבאחת הפעמים שהמשפיע

הרה"ח ר' שמריהו נחום ששונקין התארח במלון של גיסתי בטבריה, שם היה שוהה בכל שנה תקופה של חודשיים במשך החורף והיה עובד את ה' בשקט ובדביקות. בעלי המלון שהכירו בגדולתו היו שמחים על ההזדמנות המיוחדת שיש להם לארח חסיד בעל שיעור קומה והיו משמשים אותו במסירות מבלי לקחת שום תמורה. פעם אחת בעת היותו שם נחלה מאוד וסבל ייסורים נוראים, היו אף צריכים לחברו לחמצן ונשימותיו היו בקושי גדול.

בשלב מסוים הסבל התגבר כל כך עד שאשתו של הרב ששונקין אמרה שיש מקרים שעל פי תורה צריכים להתפלל שהסבל כבר ייפסק אפילו אם יצטרכו לעזוב את העולם. כששמע זאת ר' נחום שמריהו, למרות הסבל הנורא שהיה

שרוי נזדעק ואמר שכדאי כל היסורין שבעולם ולו בשביל לזכות לקיים מצות תפילין או כל מצוה אחרת אפילו רק פעם אחת נוספת. ואכן ה' עזר לו והחלים וחי עוד כמה וכמה שנים.

בין 'רב' ל'משפיע'

ר' יצחק ליפשיץ מוותיקי תלמידי תורת אמת, מהמחונכים הפנימיים של ר' אלתר שימחוביץ. הוא היה דוגמה לחסיד אמיתי. היה מתפלל ב'עבודה' שעות רבות ללא ניע באיטיות ובעריבות מיוחדת והיה תמיד נשאר אחרון המתפללים בבית הכנסת. פעם הסביר לי ר' יצחק מדוע ר' אלתר הצליח כל כך בעבודתו והשפעתו על תלמידיו כיון שהוא היה משפיע אמיתי.

והסביר ר' יצחק מה הכוונה משפיע אמיתי על דרך המבואר בחסידות בריבוי מקומות החילוק בין אור לשפע, שאור אינו מעצמיות המאור אך שפע הוא כמו שפעת מים שנוטל חלק מהמשפיע ומעביר אל המקבל. בשונה מרב ותלמיד שנותן לתלמידו דבר שכל שאינו חלק ממנו, 'משפיע' אמיתי הוא זה שנותן מעצמו ומעבודת ה' שלו ומעביר אל תלמידיו, לא רק דבר שכל אלא מהות פנימית. כזה היה ר' אלתר, סיים ר' יצחק ליפשיץ, הרגשנו שהוא נתן מעצמו ממש מעבודת ה' שלו ומדרכיו והעביר זאת אלינו, תלמידיו.

ר' הלל בריקוד חסידי בביקוד שר מהממשלה
בבית הכנסת צמח צדק לאחר השיפוץ

הצלת בית הכנסת 'צמח צדק'

לאחר מלחמת ששת הימים בשנת תשכ"ז כשכבשו חזרה את העיר העתיקה, לצערינו מדינת ישראל לא רצתה בחזרתם של יהודי העיר שגרו בה 20 שנה קודם לכן שישבו להתגורר שם, גם את בתי הכנסת

רצו רח"ל להחריב ולהרוס, לפני שישימו לב לכך בתקשורת ובעולם ויהיה לחץ להחזיר חיים יהודים שוקקים לבתי הכנסיות. בין בתי הכנסת היה גם בית הכנסת 'צמח צדק' בו גדלתי ועליו אבי ע"ה מסר את נפשו על מנת לקיים בו את הפעילות.

כששמע על כך אחי הרה"ח ר' נחום רבינוביץ ע"ה הלך מהר לשז"ר וסיפר לו על המזימה עליה שמע שרוצים ח"ו להרוס את בית הכנסת, וביקש ממנו שיעשה משהו לטובת בית הכנסת.

ואכן שז"ר הודיע למשרדי הממשלה שיש לו יארצייט על אביו ורוצה לערוך את התפילה והיארצייט דווקא בבית הכנסת שזה עתה נגאל מידי הערבים. בלית ברירה היו חייבים למלא את מבוקשו, לסדר ולנקות את בית הכנסת ולהכינו לקראת בואו של נשיא המדינה. בית הכנסת היה מלא עפר ולא היה בו ולו רהיט אחד, אך לקראת בואו של שז"ר ניקו אותו והכניסו שם רהיטים שולחנות כיסאות, ארון קודש. החסיד ר' משה סגל הביא גם מיטה שיוכל להמשיך לישון שם במסירות נפש כדי להחזיק את המקום ולשמור עליו, למרות שזה היה סכנה גדולה, כי עדיין המקום לא היה מיושב ותושבים ערבים הסתובבו בתוכו לא פיקוח. לאחר מכן בא המנהל של כולל חב"ד הרה"ח ר' זעליג סלונים ונתן סכום כסף גדול ושיפץ את כל הבנין.

קשוט עצמך

אמרו חסידים: מפני מה אומרים את משנת "כל ישראל" קודם פרקי אבות? מטבעם של דברים כאשר באים ללמוד מילי דחסידותא מתחילים מיד לראות מה השני צריך להשתפר במקום לקחת מוסר לעצמו. לכן אומרים קודם שכל ישראל הינם צדיקים, "ועמך כולם צדיקים" ויש להם חלק לעולם הבא, ומכאן ואילך כשלומד מוסר שיכוון את הדברים כלפי עצמו...

גילוי ה'יחידה'

שח לי המשפיע ר' נחום שמריהו ששונקין שפעם בחייו זכה להבין היטב הביאור בחסידות על גילוי היחידה שיש אצל כל יהודי כאשר מרגיש שקיצו קרב. היה זה פעם אחת בעת שהפעיל מחתרת ברוסיה והגיעו אנשי הק.ג.ב. לחפשו בביתו, משמעות הדבר שיתפסו אותו היה שגם אם יצא בסוף בחיים יהיה זה אחרי שנים של עינויים וסבל איום ונורא, וכשהבין שהם בפתח ביתו רץ החוצה והתחבא בפניה ליד איזה גדר, והחיילים עברו לידו כמה פעמים ולא גילו אותו ובכל פעם שהיו סמוכים אליו הרגיש כאילו רואה את כל חייו מנגד, וה' עזר שממש בדרך נס ולא מובן כלל ע"פ שכל לא הצליחו לתפוס אותו וכאילו ה' שם על עיניהם איזה מחסום שלא יראו אותו. ואז הבין מהו גילוי היחידה שעצם הנשמה מתגלית וכמו שהרגישו עם ישראל בשעת מתן תורה שמרוב גילוי כמעט ופרחה נשמתם.

בדומה לזה שמעתי גם מהחסיד ר' זעליג פלדמן שיחד עם גאונותו הגדולה היה גם חסיד של אמת ומקושר לרבי וראו את זה עליו בכל כוחותיו. פעם שאלנו אותו מהיכן ינק את ההתקשרות הפנימית לרבי, ענה לנו ר' זעליג כאשר היה ילד ברוסיה היה הולך לחיידר במחתרת והיה פעמים שהרגיש ממש סכנת נפשות אמיתית ורק ההתקשרות לרבי היא זו שהחזיקה אות ונתנה להם הכח באותם ימים לעמוד במסירות נפש של ממש.

התוועדות

הכנה להתוועדות

ר' הלל (קיצוני משמאל) יושב בהתוועדות של המשפיע הרב רייכמן

המשפיע הרה"ח ר' משה יהודה רייכמן, שהייתי קרוב אליו מאד, הדריך אותי פעם כיצד מתוועדים, ומהי מהותה של התוועדות. יש הטועים וחושבים, אמר, שהתוועדות משמעותה שאומרים ווארטים ופשעטלאך או כל מיני חידודים ופתגמים חסידיים. אך האמת היא שהתוועדות היא ביטוי של החיים בו חי החסיד. לפני שמתוועדים צריכים

ללמוד כמה מאמרי חסידות, לשנן אותם ולהשתדל לחיות את הכתוב בהם, ובהתוועדות שלאחר מכן חוזרים על תוכן המאמרים כפי שהם פעלו בך.

אם אתה חוזר על המאמרים כמו שהם בדיוק ולא כמו שהם באופן של התלבשות לפי מהותך והצורך של החיים הפרטיים שלך, אזי הדברים לא יפעלו בך ובמילא לא יפעלו בשומעים.

כאשר אתה חוזר על החסידות שאתה חי עמה, אולי אין זה חידושים גדולים, אלא זה בבחינת שיערה היושבת על הרים גדולים, שזהו החסידות שלמדת והפנמת ואתה מעביר לשומעים במהלך ההתוועדות. אכן ראינו הנהגה זאת אצל המשפיע הרב רייכמן עצמו וביתר הדגשה, בהתוועדויות י"ט כסלו.

וכך סיפר: רבי פנחס מקוריץ, שהיה מתלמידי המגיד ממעזריטש, ציווה שאת הסוכה שלו יבנו רק יהודים ובשום אופן בשום גוי לא יגע בסוכתו ואפילו לא בדפנות הסוכה. כשתלמידיו הביעו פליאתם על הוראתו הסביר להם רבי פנחס:

הג הסוכות שהוא חג של אחדות אחרי שאוגדין את ארבעת המינים המסמלים על אחדות וראויים כל ישראל לישב בסוכה אחת. ולכאורה אינו מובן כיצד יכול להיות שיהודים רבים ומקניטים זה את זה יהודי מגרמניה יאמר לחברו שהוא 'רוסי' ומזלזל בו ואילו יהודי מרוסיה יזלזל באחיו ה'גרמני', ולכאורה הלא אב אחד לכולנו?

אלא התירוץ כיון שהיהודי מרוסיה גר ליד גויים רוסיים וקצת מהנהגתם נדבק בו ואצל יהודי מגרמניה נדבק קצת מהנהגתם של הגויים שבסביבתו. ואם כן 'הגוי' של גרמניה שנדבק ביהודי, "הגוי אשר בקרבך", הוא המזלזל ביהודי מרוסיה. וכן להיפך שהחלק הזה של הגוי שנכנס ביהודי מרוסיה הוא המזלזל בחברו היהודי מגרמניה.

בסוכה שלי, סיים רבי פנחס, אני רוצה אחדות. אינני רוצה בשום גוי יגע אפילו בדפנות הסוכה, ואז יישאר רק ה'יהודי' שבתוכנו וממילא לא יהיה פירוד בין היהודים שבאים ממקומות שונים...

סיים ר' יצחק ליפשיץ את הסיפור ואמר לקהל: "שמחת תורה מגיע בהמשך לחג הסוכות. ואין מקום כאן ב'פאבריינגען' של שמחת תורה, לגויים הדרים סביבותינו!"

מה עושים כש'עסן' זיך ניט'?

פעם השתתפתי בשבע ברכות של בעל תשובה שהביא לחגיגתו קבוצה של חבריו מהעבר ביניהם זמר גדול. בתוך השבע ברכות החלו לנגן את הניגון "עסן

עסט זיך" ואותו זמר מאוד התפעל מהניגון וביקש שיבארו לו את התוכן. לאחר שהסבירו לו את פירוש הניגון הוא התפעל עוד יותר וביקש לנגן זאת שוב ושוב.

כששאלו אותו ממה התפעל ענה אותו זמר שמלבד המנגינה המיוחדת יש כאן מסר גדול שדווקא מה שהוא התכלית והעיקר שלשמה אדם נברא שהוא קיום התורה והמצוות צריך על זה התאמצות ויגיעה ואין בזה תענוג בדרך ממילא, ואילו הדברים שהם רק אמצעי לקיים את העיקר בהם יש תענוג מובנה, למרות שאדם בר דעת מבין שלא לשם כך אדם נולד לאכול ולשתות. והסיבה לזה כיון שזה לא העיקר, אם לא היה בזה תענוג אנשים ברי דעת לא היו אוכלים ושותים כי אם מקיימים כל הזמן את מה שצריך, ולכן בדברים שהם רק אמצעי, עשה ה' שיהיה בהם תענוג לאדם כדי שיוכל לעשות תפקידו כראוי ובדברים שהם התכלית לא תמיד מרגישים את העונש.

באותו אירוע ישב להתוועד איתנו המשפיע הרה"ח ר' נחום שמריהו ששונקין. לאחר ששמע את דבריו הוסיף ואמר: ומה קורה אכן כשאדם אין לו חשק ותיאבון ולא מרגיש רצון לאכול? הרי הוא עושה רעש גדול והולך לרופאים רבים שיעזרו לו ויצילו אותו, כדי שירגיש טעם באוכל. ולפעמים כשהדבר מהווה בשבילו סכנה, הוא אינו מסתפק ברופאים בארץ אלא נוסע לחוץ לארץ על מנת למצוא מזור למחלתו. ולמה דווקא בלימוד התורה בעבודת התפילה ובקיום המצוות, כשיש בעיה ברוחניות, יושבים ומנגנים ובוכים, במקום לרוץ לרופא הגדול שירפא אותנו, גם אם בשביל זה צריך לקחת מטוס ולטוס לחוץ לארץ?!

התוועדות מתרתית

בהתוועדות נוספת סיפר החסיד ר' נחום שמריהו ששונקין: כשעוד הייתי רוסייה תחת השלטון הקומניסטי שרדף כל מה שהריח ממנו יהדות, רוב היהודים שומרי תורה ומצוות נפלו אז ברשתם. היחידים שגילו אז עוז ותעצומות נפש היו חסידי

חב"ד ובראשם המחתרות של תומכי תמימים. גם אני הפעלתי אז מחתרת של תומכי תמימים והבחורים היו לומדים במשך השבוע במסירות נפש וביומי דפגרא היו מגיעים לביתי ומתוועדים. בהתוועדות היינו מנגנים ושרים שירי דביקות ומחזקים איש את רעהו להמשיך במסירות נפש בקיום המצוות ובלימוד התורה ובעבודת החסידות.

בקומה מעל ביתי התגורר רב גדול שהיה מפורסם כלמדן. באחת ההתוועדויות שנמשכה לאורך כל הלילה, שמע שכני את ההתוועדות, וכשעלה השחר אותו רב כבר לא יכול היה לסבול זאת, הוא ירד לביתי והחל להטיף מוסר לנוכחים כיצד אברכים יראי שמים ובחורים הלומדים תורה יושבים כך שעות רבות ושותים משקה ומנגנים ניגונים, "בזמן הזה יכולים הייתם ללמוד עשרה דפי גמרא, וסתם מעבירים לכם את הזמן" אמר ופנה אלי בשאלה כיצד נותן אני יד לכך, הרי הנני רב ותלמיד חכם.

המשפיע הרה"ח ר' נחום שמריהו ששונקין

ממשיך הרב ששונקין ומספר: נתתי לאותו רב לגמור את דבריו ולפרוק את כל זעמו ותסכולו ואז ענית לו ברכות ובנינוחות: "הרי אתם רב ולמדן גדול, ובעבר היו לך תלמידים רבים. היכן הם אותם תלמידים? מדוע אתה לא מביא אותם כל לילה שילמדו איתך עשרה דפי גמרא?!"

ענה אותו הרב בצער גדול שלצער. כל התלמידים שלו ירדו מהדרך והפכו לקומוניסטים מושבעים ר"ל ופרקו מעליהם כל עול תורה ומצוות. ענית לו: "הרי לך שדרך לא הוכיחה את עצמה ואילו אותם אברכים שיושבים כאן בזכותה של ההתוועדות נשארו יראים ושלמים ולומדים הרבה יותר מעשרה דפי גמרא, והכל מתוך מסירות נפש..."

ה'אתכפיא' של ר' אלתר

סיפר לי המשפיע ר' דוד גולדברג אודות המשפיע החסיד הנודע ר' אלתר שימחוביץ כאשר היה חולה מאוד במחלת השחפת היה ר' אלתר רח"ל מוריק דם כל הזמן מהפה ומהריאות, כתלמיד השותה את מימיו חיפשתי להקל עליו מסבלו. הרופאים אסרו עליו לאכול אוכל עם מלח כך שכל מאכליו היו תפלים ללא תיבול. הלכתי לבית מרקחת על מנת להשיג לו מלח מיוחד שמותר לאכילה גם לחולי שחפת כדי לשים במאכליו, כדי שיהיה טיפה טעם באוכל שמכניס לפיו. כשבא ר' אלתר לביתו וסיפרתי לו על כך הזדעזע ר' אלתר ואמר: וואס? תאוות האכילה?! ובזה תם הסיפור. הוא כמובן לא השתמש במלח שקניתי ואני התביישתי מהרעיון שהצעתי.

הרה"ח ר' נחום רבינוביץ

בעניין זה סיפר אחי, ר' נחום רבינוביץ (ע"ה), שבהיותו ילד קטן השתתף בהתוועדות חסידית של י"ט כסלו. היה זה זמן של רעב ועוני מחפיר, אך בהתוועדויות הייתה אמי עושה מסירות נפש. להשיג אוכל טוב, אז הכינה אמי אורז להתוועדות, ואחי ר' נחום שהיה ילד קטן הייתה לו סוף סוף הזדמנות

לאכול אוכל מעבר לקומץ שהיה מסתפק בו ביום יום, וכך במהלך ההתוועדות שם לו לפתן בצלחת ואכל את כולה, כילד שפתאום נפתח לו שפע של אוכל שלא רגיל אליו כלל ניצל את ההזדמנות ובא להעמיס לעצמו צלחת נוספת, מיד נעץ בו ר' אלתר את עיניו היוקדות וגער בו, נחום! מותרות?! תאוות!?

והסביר ר' אלתר: בצלחת הראשונה אכן היית רעב ואכלת וזה בסדר אבל כעת

לאכול סתם בשביל האכילה!? זו הייתה הדרכתו החסידית של ר' אלתר גם מילד צעיר שסבל מחסור תבע שליטה עצמית והבחנה מה נדרש ומה כבר בגדר מותרות ותאוות.

לע"נ

הרה"ח ר' אלתר הלל בן הרה"ח ר' שמואל בן-ציון

נלב"ע י"ז שבט ה'תשע"ה

ומרת חוה גיטל בת הרה"ח ר' אשר

נלב"ע ח' מנחם -אב התשע"א

רבינוביץ

ת.נ.צ.ב.ה.